

SLOVENSKI

vestnik

TEDNIK ZA SLOVENSKO KOROŠKO

IZ VSEBINE:

IZJAVE MARSALA TITA
IN EDVARDA KARDELJA
SLOVENIJA GRADI NOVO
PROSVETO
SLOVENSKA PROSVETA
NA KOROŠKEM
SOVJETSKI FILM
ANGLEŠKI IZVOZ

LETNIK I.

DUNAJ, V PETEK 25. X. 1946

ŠTEV. 20

Ob obletnici
osvoboditve Beograda

Pred dvema letoma so zagoreli kresovi na Peci, na Črnem vrhu, na Gurah, na Svinji in v Ziljski dolini. Naša sreča so vzdrhtela v upanju, ki ga ima človek, kadar mu v največjih bridkosti žareča zarja oznanja dan: »Rdeča armada je stopila na jugoslovanska tla; sovjetski in jugoslovanski borec ramo ob rami osvobajata zasluženo domovino.« Tako smo šepetali tiste dni, to so govorili puškini streli naših borec; oči naših dragih v zaporih in taboriščih so zagorele, ko je ta novica prodrla skozi debele stene celic. In kmalu nato, 20. oktobra 1944 je bil osvobojen Beograd, prestolnica Jugoslavije.

»Kdor še vedno misli na ponovno rojstvo neke slovanske države, ali upa na zmago Sovjetske zveze, za tega ni mesta na tem obmejnem področju...« To je govoril skoraj istočasno Maier-Kaibitsch in za njim je ponavljala to vsa njegova slepa nacistična drhal. Nad osvobojenim mestom so že vihrale trobojnice z zvezdo in rdeče sovjetske zastave. Sovjetska armada pa je že nastopila svojo zmagovito osvo- bodilno pot.

Od leta 1917 so slovanski narodi ter napredna ljudstva vsega sveta zamašali ustvariti vezi s Sovjetsko zvezo. Reakcionarne vlade evropskih dežel so teptale vse take poskuse z nasiljem. Glavnjače in druge ječe so bili kraji, kjer so se morali pokoriti ljudje, ki so bili prežeti z bratsko ljubeznijo in napredno miselnostjo. Druga svetovna vojna je hotela enkrat za vselej obračunati s svobodoljubnim človeštvom in dokončno streti najbolj dosledno prvoboriteljico za pravice delovnega ljudstva in zatiranih narodov — Sovjetsko zvezo. Vsi brezobzirni, nečloveški naklepi pa so trčili v nepremagljivo moč človeka, ki se zaveda, da brani svojo domovino in z njo vred napredno miselnost človeštva.

Pred dvema letoma sta sovjetska in jugoslovanska armada osvobodili Beograd. Osvobojenje Beograda je potrdilo zmago jugoslovanskih narodov nad fašizmom. Edinstveni osvobodilni boj si je zadal nalogo, da osvobodi Jugoslavijo in da ustvari novo ljudsko državo. Po treh letih trdega boja je jugoslovanski narodom prihitela na pomoč Rdeča armada in tako končnoveljavno utrdila uspehe osvobodilnega boja. V bojih za Beograd se je pokazala bratska vzajemnost in pravo iskreno zavezništvo. Redki so primeri, da bi dva vojaka različnih držav stala tako zvesto in tovariško v borbi drug poleg drugega.

Zavezništvo in bratska vzajemnost nove Jugoslavije in Sovjetske zveze je doživela svoj krst krvi pri Beogradu. Ta vez se iz dneva v dan jača. Kadar koli branijo jugoslovanski narodi svoje pravice, vedno imajo vso pomoč v Sovjetski zvezi. Jugoslovanska delegacija v Parizu je na mirovni konferenci branila svobodo in neodvisnost naših narodov. Isti možje, ki so stali na čelu osvobodilnega boja, so tudi tokrat branili naše pravice za zeleno miljo. In kot smo v osvobodilnem boju našli iskreno pomoč v Sovjetski zvezi, tako smo tudi na mirovni konferenci uživali resnično podporo v Sovjetski zvezi, v slovanskih narodih in v vsem naprednem človeštvu.

Jugoslovanska armada je po osvo-

Zastopniki koroških Slovencev pri Kardelju

Celovec, 20. oktobra 1946. Poročevalski urad OF javlja:

V petek 18. oktobra je potoval skozi Koroško na svoji poti iz Pariza podpredsednik vlade FLR Jugoslavije in vodja jugoslovanske delegacije na mirovni konferenci, Edvard Kardelj. Na obmejni postaji v Podrožici so ga pozdravili predstavniki Pokrajinskega odbora OF ter zastopniki Slovenske prosvetne zveze, Zveze izseljencev in mladine ter mu izrazili hvaležnost koroških Slovencev za odločno zastopanje interesov slovenskega ljudstva. Podpredsednik Edvard Kardelj je na to odgovoril med drugim:

»V imenu vlade FLRJ in v imenu delegacije se vam zahvaljujem za pozdrave. Pri tej priložnosti vam zagotavljam, da se bodo jugoslovanski narodi z vso odločnostjo zavzeli za res-

nično demokratično rešitev koroškega vprašanja. Zastavili bomo vse sile, da bodo tudi koroški Slovenci svobodni in da bomo čimprej združeni vsi Slovenci pod skupno streho. Da pa bomo to resnično dosegli, pa je potrebna še nadaljnja odločna borba tudi na Koroškem. Reakcija poskuša in bo poskušala strahovati antifašistično prebivalstvo z raznimi nasilnostmi. Vsi ti poskusi pa naj ne ovirajo dela za dosego naših ciljev.«

Edvard Kardelj je posebej poudaril vlogo mladine in dejal, »da naj bo mladina z borbo za ljudsko demokracijo tista gonilna sila, ki bo šla preko vseh ovir, kakor je mladina pokazala že v narodnoosvobodilni borbi.«

Nato so zastopniki Pokrajinskega odbora OF izročili Edvardu Kardelju lepa darila mladinskih in drugih organizacij koroških Slovencev.

Izjave marsala Tita o važnih vprašanjih

DIREKTORJU »NEW YORK TIMESA« SULZBERGERJU IN DOPISNIKU LISTA »LIFE« ROBERTU LAWU

Dne 14. oktobra je sprejel maršal Tito direktorja »New York Timesa« Sulzbergerja in dopisnika lista »Life« Roberta Lawa, ki sta mu stavila več vprašanj.

Na vprašanje, če je doba obnove končana, je maršal izjavil, da je načrt obnove izpolnjen do 50 odstotkov. Država je bila med vojno silno opustošena in bo trajalo še nekaj časa, da bo vsa škoda odstranjena. Na vprašanje, kako bo vplivalo na obnovo to, da bo UNRRA konec tega leta prenehala s svojo podporo, je odgovoril maršal: »Naša država bo ne glede na UNRRA izvajala svoje načrte za nadaljnjo obnovo. Bilo bi napak trditi, da konec pomoči ne bo imel vpliva na hitrost obnove v deželi, to toliko bolj, ker je UNRRA-ina pomoč obstajala doslej predvsem v živem, obleki in drugih predmetih, ki jih potrebuje prebivalstvo. Strojev smo od UNRRA-e prejeli zelo malo, ker bi večino teh morali prejeti šele v zadnji stopnji naše obnove.«

JUGOSLAVIJA — AMERIKA

Na vprašanje o odnosih med Jugoslavijo in Ameriko je pripomnil maršal, da v zadnjem času niso bili dobri. Tega razmerja pa ni zakrivila Jugoslavija, ki je imela med vojno in

tudi potem zaupanje v svojo zavezništvo. Jugoslavija se je nadejala, da bo njena udeležba v vojni zadosten dokaz, da hočejo njeni narodi ustvariti pristrčno razmerje z vsemi zavezniškimi državami, zlasti pa z ZDA, ki so med vojno dale mnogo v blagu in ljudih za zmago Združenih narodov. Maršal upa, da se bodo odnosi izboljšali. Glede poslabšanja odnosov med obema državama je mnenja, da je to vnaprej določena politika ameriške vlade proti novi Federativni republiki Jugoslaviji.

»To moje domnevo potrjuje dejstvo, da se Amerika ni zavzela za nas niti v enem vprašanju, ki je za Jugoslavijo življenjskega pomena. To velja za vsa vprašanja na mirovni konferenci v Parizu, tako glede Julijske krajine, Trsta, vojne odškodnine in tudi pri zadrževanju naših ladij na gornji Donavi. Videli smo, da kaže Amerika za svoje nekdanje sovražnike več razumevanja kot za svoje zaveznike. S tem pa ni rečeno, da bi narodi Jugoslavije ne gojili želje, da se ti odnosi izboljšajo. Toda to ni odvisno samo od nas.«

ZUNANJA POLITIKA

Direktor »New York Timesa« je vprašal maršala Tita, če priznava Ju-

goslavija mirovno pogodbo z Italijo, ki jo je v Parizu sprejelo 21 narodov. Kakšno je stališče jugoslovanske vlade do vprašanja Koroške in Celovca in kakšno je maršalovo mnenje o položaju v Egejski Makedoniji.

Maršal Tito je dejal:

»Pridružujem se v celoti izjavam naše delegacije na mirovni konferenci, ki jih je dal šef naše delegacije Kardelj, in izjavljam, da takšne mirovne pogodbe ne moremo podpisati. To ni nikak političen pritisk z naše strani, ampak pove samo, da smatramo takšen sklep za krivičen. Upam, da bodo sklepi, ki so jih sprejeli v Parizu na mirovni konferenci, na posvetu zunanjih ministrov v New Yorku v nekaterih točkah spremenjeni v korist naših upravičenih zahtev.«

O ZAHTEVAH JUGOSLAVIJE
DO AVSTRIJE

Stališče naše vlade glede zahtev do Avstrije, to je vprašanje poprave meja v tistih predelih, kjer prebiva stranjeno jugoslovansko prebivalstvo, je popolnoma trdno. Te zahteve bomo predložili na mirovni konferenci za Avstrijo.

Naša vlada doslej sploh ni postavljala egejsko-makedonskega vprašanja kot problem, ki bi se moral reševati že v prvem obdobju mirovne konference. Z ozirom na položaj, ki je nastal zadnji čas v Egejski Makedoniji, mora biti razumljivo, da ne moremo ostati ravnodušni do vsega, kar se tam dogaja. O korakih, ki jih bomo v tej zadevi napravili pri organizaciji Združenih narodov, ne morem še ničesar reči. Da pa bomo nekaj ukrenili, je jasno, kajti po našem mnenju je nedopustno, da istočasno, ko na sejah Združenih narodov poudarjajo enakopravnost malih narodov in manjšin, v Grčiji, v grški Makedoniji preganjajo, uničujejo in izganjajo z domov narodno manjšino. Seveda z določene strani obtožujejo Jugoslavijo, češ da je udeležena pri dogodkih v Grčiji,

bojenju Beograda osvobodila nato sleherni del zaslužene domovine. Njeni borci in tanki so osvobodili primorske brate in Trst, pregnali nacistično soldatesko preko Drave in zasadili slovensko zastavo na Gosposvetsko polje. Prav tako zvesto se je borila jugoslovanska delegacija v Parizu za pravice jugoslovanskih narodov. Njen uspeh je v tem, da je vzbudila vest vsega človeštva in dokazala svojo pravico. To je tudi jamstvo, da bodo jugoslovanski narodi svojo pravico prej ali slej dobili.

Letošnjo obletnico osvobojenja Beograda praznujejo v trdni zavesti, da

zatirani narodi v svoji borbi za obstanek niso sami, temveč da stoji za njimi vse napredno človeštvo. To ni diplomatska vez paktov, ki ob prvi preizkušnji ostane le papir, temveč je nezlomljiva vez močnih, svobodoljubnih narodov, ki se zavedajo, da branijo svojo neodvisnost, pa če se bore na obalah Jadranskega morja ali v gorah Španije in Grčije, ob kitajskih riževih nasadih ali v tvornicah ameriških lepodjetij. Zavezništvo in bratska pomoč Sovjetske zveze in Jugoslavije pa nam kaže pravo vez, ki veže svobodoljubne narode in daje vero v zmago vsem, ki se bore za pravico.

kar pa ne odgovarja resnici. To lahko trdim, ker prav dobro vem. Prav tako moram naglasiti, da Jugoslavija v tem vprašanju ne bo ukrenila ničesar, kar bi ne bilo v duhu načel Združenih narodov. Vse druge govornice imajo le namen, da bi škodovala naši državi.

ODGOVOR NA VPRAŠANJE O BALKANSKI FEDERACIJI

Na vprašanje o načrtih za balkansko federacijo je odvrnil maršal:

»Doselej ni bilo nikakega načrta, da bi se spremenili odnosi med Jugoslavijo in Bolgarijo. Naši odnosi z Bolgarijo so pristranski odnosi med dvema bratskima narodoma. Mi s svoje strani skušamo po vseh močeh pomagati bolgarskemu ljudstvu. Želimo, da se utrdijo in poglobijo odnosi med obema narodoma, ker je bil doselej med njima prevelik prepad, ki so ga nekdanje ne-ljudske vlade namenoma ustvarile. Gre torej samo za utrjevanje bratskih odnosov ter za gospodarsko, kulturno in politično sodelovanje. O kakšnih drugih načrtih ni govora.«

Ali velja to tudi za Albanijo?

»Isto velja tudi za Albanijo.«

Na vprašanje, če misli Jugoslavija skleniti z državami, kot na primer z Madžarsko, Romunijo, Bolgarijo, posebne pogodbe ali če namerava ustvariti široko podonavsko zvezo, je odvrnil maršal:

»Doselej ni nobenih načrtov o kaki podonavski zvezi. Da pa želi Jugoslavija brž ko mogoče navezati normalne odnose s temi državami, kakor je bilo to nedavno z Madžarsko, in da želi z njimi živeti v prijateljstvu, je točno. Prav tako je tudi točno, da si Jugoslavija želi z njimi gospodarskega in kulturnega sodelovanja. O kakšni balkanski federaciji pa doselej še ni bilo govora.« (TANJUG)

MARŠAL TITO IN POLJSKI DRŽAVNIKI V LJUBLJANI

V Ljubljano so prispeli visoki poljski gostje s predsednikom republike Boleslavom Bierutom in maršalom Rola Zymierskim na čelu v spremstvu predsednika vlade FLRJ maršala Josipa Broza-Tita. Ljubljana jim je priredila veličasten sprejem.

Proslava osvoboditve Beograda

Dne 20. oktobra je slavila prestolnica Federativne ljudske republike Jugoslavije in z njo vsa država drugo obletnico njene osvoboditve. Maršal Tito, člani vlade FLRJ, zastopniki Jugoslovanske armade, cerkve, znanosti in prebivalstvo je dalo prazniku slovesen okvir. Tudi visoki gostje iz Poljske s predsednikom republike Boleslavom Bierutom na čelu, maršal Rola Zymierski in drugi poljski dostojanstveniki so se udeležili slavnosti. Prihod predsednika Poljske republike Bieruta, njegovega spremstva ter prihod predsednika vlade FLRJ Jugoslavije in drugih članov vlade na častno tribuno so naznanile topovske salve. Ob priliki žalne slovesnosti v čast junakom, padlim za osvoboditev mesta Beograda, je položil predsednik Poljske republike venec na grob Neznane junaka na Avali.

Na beograjskih ulicah so nepregledne množice prisostvovala veličastni paradi čet Jugoslovanske armade. Mimohod je trajal več ko eno uro. Gledalci so z nepopisnim navdušenjem pozdravljali svojo ljudsko armado, zlasti pa težke topove in tanke.

Velika proslava je bila tudi v Ljubljani v opnem gledališču. Na njej je govoril tudi podpredsednik vlade LR Slovenije dr. Marijan Breclj, sodelovali pa so člani Narodnega gledališča. Simfonični orkester, ki ga je dirigiral Samo Hubad, je izvajal Smetanovo skladbo »Višehrad« in Hrističevo »Ohridsko legendo«.

Velike proslave so bile tudi po vseh

prestolnicah ljudskih republik in v vseh večjih krajih.

Na Dunaju je priredilo Društvo za pospeševanje kulturnih in gospodarskih vezi med Avstrijo in Jugoslavijo ter Združenje avstrijskih antifašističnih borcev za svobodo v »Ščali« slavnostno matinejo, ki je bila istočasno združena s proslavo obletnice bojev za Madrid. Na slavnostno okrašenem odru sta bili veliki sliki maršala Tita in voditelja španske Komunistične partije Pasionaria, obkroženi z jugoslovansko zastavo, špansko republikansko zastavo ter z zastavo mednarodnih brigad. Predsednik društva Fontana je pozdravil navzoče, nakar so govorili zastopniki vseh treh avstrijskih strank. Tretji govornik Ernst Fischer je na koncu dejal:

»Z žalostjo opažamo danes, da Avstrija v svojem razvoju ni tako daleč kot Jugoslavija, toda naša omrtvelost izginja. Obljubljamo, da se bomo v naši domovini borili naprej, da bi tudi tu prišlo do ljudske demokracije.«

Slavnost, ki je na navzoče napravila globok vtis, se je pričela s preludijem, ki ga je na orgle igral prof. Dite. Sledilo je petje jugoslovanskih pesmi in učinkovita recitacija »No pasaran!« (»Ne bodo prodrli!«). Bojno geslo republikancev v španski osvobodilni vojni.) Najavljena krstna predstava jugoslovanskega dokumentarnega filma »Nova Jugoslavija« je odpadla, ker film ni bil pravočasno sinhroniziran. Zato pa so udeleženci videli sovjetski film iz revolucije l. 1905: »Svetlika se jadro«.

Jugoslovanska delegacija na mirovni konferenci se je vrnila v domovino

Jugoslovanska delegacija na mirovni konferenci se je vrnila v domovino. Z njo se je vračal tudi veleposlanik Češkoslovaške republike v FLRJ dr. Jožef Korbel. Na meji v Podrožici je delegacijo pozdravilo zastopstvo korških Slovencev, ki se je šefu delegacije, podpredsedniku vlade FLRJ Edvardu Kardelju zahvalilo in mu izročilo več darov. Na Jesenicah je delegacijo kljub pozni uri pričakovala ogromna množica ljudstva. Med raznimi delegacijami je bilo tudi odposlanstvo Julijske krajine iz obeh con. Štelo je 300 ljudi. Na postaji pod tribuno so bili zbrani podpredsednik Prezidija Ljudske skupščine Jugoslavije dr. Jože Rus, predsednik vlade LRS M. Marinko, predsednik SNOSA Josip Vidmar, komandant IV. armije general-lajtnant Danilo Lekić, podpredsednik vlade LRS dr. Marijan Breclj, ministra Franc Leskošek in Boris Kraigher ter številni predstavniki množičnih organizacij. Množica je šefa delegacije ob prihodu burno pozdravila. Podpredsednik vlade Edvard Kardelj je imel daljši govor, v katerem se je dotaknil težav, ki jih je

imela delegacija na mirovni konferenci in obrazložil njeno stališče. Ugotovil je, da je jugoslovanska delegacija uživala podporo slovanskih delegacij, zlasti delegacij Sovjetske zveze. Na koncu je dejal: »Zmaga pravične stvari je prav tako neizogibna, kakor je neizogibna zmaga človeka nad nasiljem in tiranijo. Moč naroda ni odvisna od njegove številnosti, temveč od njegove pripravljenosti, da se bori in žrtvuje, od njegove vztrajnosti v borbi za lastne pravične zahteve. Naučili smo se boriti! Naučili smo se odločnosti v obrambi svojih zahtev. Danes lahko rečemo svetu ne glede na to, kakšne sklepe bo sprejel: pravična stvar našega naroda ne more umreti, temveč mora zmagati. In zmagała bo!«

Po govoru je Edvard Kardelj sprejel darila iz Julijske krajine, nato pa je spregovoril še član jugoslovanske delegacije Moša Pijade. Posebni vlak se je nato ustavil še v Kranju, kjer ga je pozdravila množica ljudstva, nato pa je krenil proti Ljubljani. Podpredsednik Edvard Kardelj je dopoldne govoril v Ljubljani na velikem zborovanju.

Zakaj se jugoslovanska delegacija ni udeležila sklepne seje mirovne konference

PISMO E. KARDELJA PREDSEDNIKU MIROVNE KONFERENCE

Šef jugoslovanske delegacije Edvard Kardelj je obvestil konferenco s pismom, ki ga je bil poslal predsedniku konference, o razlogih, ki so onemogočili jugoslovanski delegaciji, da bi bila navzoča pri sklepni seji. Šef kitajske delegacije, ki je 15. oktobra predsedoval konferenci, je v začetku seje obvestil konferenco o tem pismu, besedila pa ni prebral, čeprav je bil to dolžan storiti. Izjavil je, da bo besedilo pisma naknadno razmnoženo in dostavljeno članom konference.

To, da ni bilo prebrano polno besedilo pisma na plenarni seji, v katerem delegacija zavezniške dežele pojasnjuje razloge, zaradi katerih ni mogla biti navzoča pri sklepni seji konference, ki je reševala vprašanja o mirovni pogodbi z bivšimi sovražnimi deželami, in sicer delegacija države, ki je sorazmerno največ prispevala za zmago nad temi deželami, je novo dejanje brezobzirnega postopka proti eni izmed zavezniških dežel.

V svojem pismu pravi šef jugoslovanske delegacije med drugim:

»Delegacija FLRJ, ki se zaveda svoje odgovornosti pred narodi, katerih interese je morala zastopati na pariski konferenci, in ki se zaveda tudi odgovornosti pred vsemi narodi, ki si želijo pravičnega in trajnega miru, se je zavzemala od začetka pariske konference za to, da bi sprejeli tako metodo dela, ki bi omogočila medsebojno razumevanje in soglasnost med deželami, ki so se borile v vojni ramo ob ramo. To smo storili, ker smo menili, da je to edini način, da bi se dosegel

mir, ki bi ga lahko smatrali vsi narodi in tudi narodi Jugoslavije za pravičnega.

Toda naše pričakovanje se na žalost ni uresničilo. Sprejeta je bila metoda sprejemanja sklepov s pomočjo glasovanja, to je metoda, ki je formalno nepravilna, kadar gre za življenjska vprašanja nekega naroda in za usodo miru med narodi, ker omogoča vsiljevanje volje neke skupine držav drugim suverenim in enakopravnim deželam, nepravilna pa je tudi po vsebini, ker povzroča, da se vprašanja ne rešujejo po nepristranskih merilih, ampak s stališča posebnih interesov skupine držav, ki predstavljajo na konferenci večino.

Kljub vsemu temu jugoslovanska delegacija ni nehala aktivno sodelovati na konferenci, pri čemer je storila vse, da bi prišlo do sporazuma v vprašanih, ki so izredne življenjske važnosti za Jugoslavijo. Toda njeno prizadevanje ni naletelo na potrebno razumevanje nekaterih delegacij. Rezultati konference v načrtu mirovne pogodbe z Italijo so taki, da onemogočajo jugoslovanski vladi podpis te pogodbe, če ne bodo spremenjene glavne določbe, ki zadevajo življenjske interese Jugoslavije. Delegacija FLRJ meni, da je ravnala konferenca pri reševanju vprašanj, ki zadevajo najbolj neposredne koristi narodov Jugoslavije, formalno nepravilno in nepravilno, in smatra iz teh razlogov, da ne more prisostvovati sklepni seji konference in se udeležiti seje, ki sklepa o priporočilih konferenci Sveta ministrov za zunanje zadeve.«

IZJAVA MOLOTOVA V NEW YORKU

Pri svojem prihodu v New York je izjavil zunanji minister ZSSR:

»Prišel sem v New York, da bi prisostvoval glavni skupščini Združenih narodov in seji zunanjih ministrov. Pošiljam pristrane pozdrave vladi in ljudstvu Združenih držav. Prepričan sem, da bodo uspešno rešene važne naloge, ki jih ima rešiti organizacija Združenih narodov, da bo vsaka težava premagana z dobro voljo in z iskreno željo, da se doseže obojestransko razumevanje. Odposlanstvo Sovjetske zveze bo doprineslo svoj delež k temu, da se izvede delo glavne skupščine in konference zunanjih ministrov uspešno, v interesu utrditve miru in blaginje vseh majhnih in velikih narodov.«

POLITIČNO PREDSTAVNIŠTVO JUGOSLAVIJE NA DUNAJU

Dunaj, 21. oktobra (APA). Uradno javljajo:

Na Dunaju je bila pravkar ustanovljena politična misija Federativne ljudske republike Jugoslavije, medtem ko je bila z dne 20. oktobra tega leta ukinjena prejšnja Vojaška misija, ki je bila akreditirana pri Zavezniskem svetu za Avstrijo. Za šefa nove politične misije je kot politični predstavnik imenovan dr. Franc Hočev var. Dr. Hočev var je dne 19. oktobra izročil svoje poverilnice zveznemu ministru za zunanje zadeve dr. K. Gruberju.

Kakor poroča APA, je stem odprta pot za vzpostavitev političnih odnosov med Avstrijo in Jugoslavijo.

Drobne novice

Zasedanje vrhovnega sovjeta ZSSR se je začelo 15. oktobra. Na zasedanju so predvsem obravnavali sovjetski proračun. Poročilo o proračunu za leto 1944-45 in 1946 imel deputat Sverjev.

Holandski agenti, ki jim ukazuje van Mook's, so sestavili resolucijo, ki v njej pravijo, da Indoneziji ne želijo neodvisnosti, temveč samo indonezijsko federacijo v okviru kraljevine Holandije. To resolucijo so izkori-

stili desničarski listi za gonjo proti Indonezijski republiki. List »Maasbode« in drugi pozivajo, naj se pretrgajo vsaka pogajanja z republikanci in da naj se uniči republikansko gibanje.

Medicinska fakulteta v Sarajevu odprta. To ni samo velik uspeh za zdravstvo LR Bosne in Hercegovine, temveč tudi za zdravstvo vse Jugoslavije. Znanstveno in tehnično gradivo so dale novi fakulteti na razpolago medicinske fakultete v Beogradu, Zagrebu in Ljubljani.

Češkoslovaška izdelava sedaj na mesec 1237 železniških vagonov. Še septembra so jih izdelali samo 1030.

Kuomintang je v službi reakcije, tako piše Aleksandrov v »Pravdi«. Ne moremo mimo dejstva, da povzroča zunanja politika Kuomintanga pri demokratski javnosti Kitajske veliko nezadovoljstvo. Zgovoren dokaz za to je zahteva po odstranitvi ameriških čet iz Kitajske. Dvajsetletni režim Kuomintanga in varuštva nad ljudstvom je pokazal, da nima z demokracijo ničesar skupnega.

Predsednik romunskega ministrskega sveta je izdal uradno poročilo, po katerem je ministrski svet sklenil, da bodo volitve v Romuniji 19. novembra tega leta.

Posvet zunanjih ministrov bo v New Yorku 4. novembra v hotelu Waldorf-Astoria.

Grška vlada ustanavlja pomožne oddelke za borbo proti »anarhistom«, to se pravi, proti demokraciji, mentom. Osebe, ki prejmejo orožje, formalno pokličejo k vojakom, v resnici pa ostanejo v svojem kraju in so podrejene žandarmerijskim postajam.

Teden sovjetskega filma v Avstriji bo na Dunaju od 2. do 10. novembra. V Salzburgu se prične 11., v Innsbrucku 13., v Grazu pa dne 16. novembra. Predvajani bodo najboljši sovjetski filmi, ki so bili večinoma nagrajeni v Cannesu.

Angleški pisatelj Priestley je obiskal tudi Dunaj, kjer je imel predavanje o novi Angliji.

V nedeljo dne 27. oktobra bo izvolila Bolgarija svojo ustavodajno skupščino. Volivne priprave so bile povsod zelo živahne. Ljudstvo bo glasovalo za kandidate Domovinske fronte.

SLOVENIJA GRADI NOVO PROSVETO

Ljudska oblast se je znašla ob osvoboditvi Slovenije pred mnogoterimi težavami, ki so bile bodisi posledica vojne ali pa so izvirale še iz bivše Jugoslavije. Veliko število šol je bilo deloma ali popolnoma porušeni. Zaradi vojne so bili otroci v mnogih delih Slovenije brez osnovnega znanja, ker niso imeli priložnosti obiskovati slovenske šole, v okupatorjeve šole pa v veliki večini niso hoteli hoditi. Najslabše je bilo v krajih, ki so jih bili zasedli Nemci. Tam so bile vse slovenske šole ukinjene, nemške šole pa so poučevale le petje nemških pesmi telovadbo itd. V takih krajih je bilo mnogo otrok povsem nepismenih.

Naslednje težave so bile v pomanjkanju učiteljev, šolskih knjig in učil. Treba je bilo tudi rešiti vprašanje predvojnih meščanskih šol in vprašanje posebnih šol za slepe, gluhe in manj nadarjene. Poleg tega je bilo treba odpreti celo vrsto drugih šol, zlasti gimnazij, ki so bile pred vojno tako redke, da je bilo otrokom delavcev in kmetov zelo otežkočeno, če ne onemogočeno obiskovanje višjih šol.

Vse šolstvo je bilo treba preurediti tako, da so postale šole dostopne najširšim ljudskim množicam, in da te znatno dvignejo kulturno raven prebivalstva. Druga naloga šol je, da vzgajajo ljudi, ki bodo zavestno gradili in utrjevali svojo državo, svobodo in novo družbo v smislu pridobitve narodnoosvobodilne borbe.

Do konca prvega šolskega leta je bila zgrajena zunanja organizacija šolstva, v letošnjem šolskem letu pa je ta organizacija poglobljena in izpopolnjena ter utrjuje temelje za pravilno izobrazbo slovenske mladine.

Kakšne uspehe je dosegla Ljudska republika Slovenija v osnovnem šolstvu? Danes so obnovljene že skoraj vse osnovne šole, ki so bile v vojni poškodovane. Ljudstvo samo je za obnovo šol pokazalo več smisla kot za obnovo lastnih stanovanj. Marsikje je bilo pripravljeno živeti v nezaostnih prostorih, samo da bi bila šola pod streho. Nekateri krajevni organi oblasti so popravili šole z lastnimi sredstvi.

Velike uspehe je dosegla Slovenija pri vzgoji novih učiteljev. Ob osvoboditvi jih je manjkalo okoli dva tisoč. Vprašanje pomanjkanja je bilo rešeno s tako imenovanimi tečajniki, s posrednimi učitelji, to se pravi z ljudmi, ki niso imeli predpisane izobrazbe in so se javili, da bi radi postali učitelji. Ti ljudje so si v trimesečnih tečajih pridobili osnovno znanje za pouk v osnovnih šolah. Na ta način je bilo vzgojenih približno 1500 učiteljev, ki so se kot pomožni učitelji v šolah izvrstno izkazali. Dana pa jim bo možnost, da bodo z obiskovanjem nadaljnjih tečajev še bolj izpopolnili svoje znanje, za kar bodo dobili tudi dvomesečne študijske dopuste. S tem bo pomožnim učiteljem mogoče, da postanejo kvalificirani učitelji. Kljub temu učiteljev še vedno primanjkuje. Zato pa bo vlada skrbela za pospešeno vzgojo mladih učiteljev v učiteljskih.

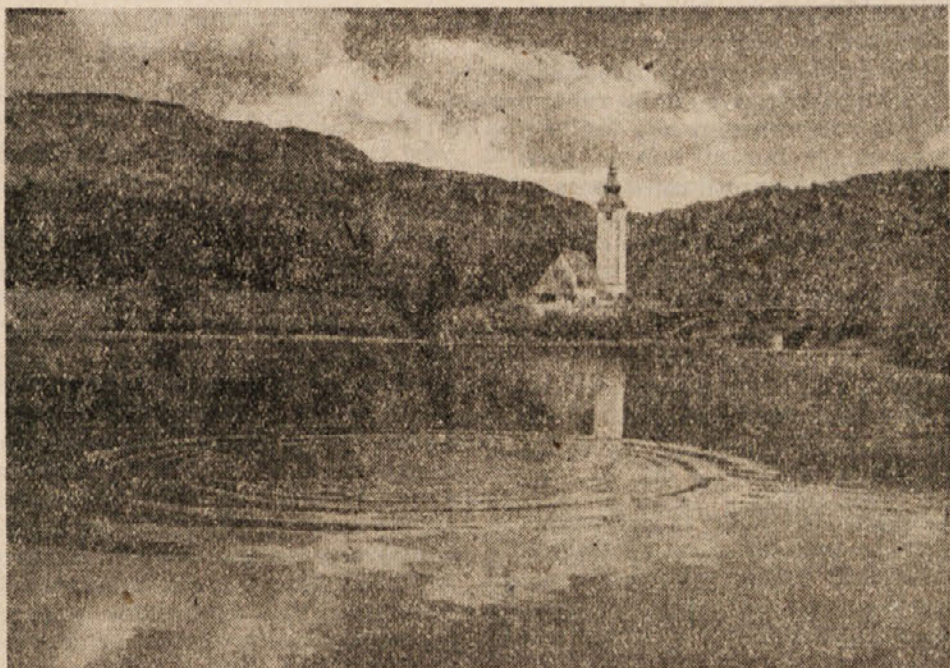
Do zdaj je odprtih prav toliko šol, kot jih je bilo pred vojno. Poleg tega pa so povsod tudi nadaljevalni in izobraževalni tečaji, za katere so dali na deželi pobudo otroci sami, ki so dokončali osnovno šolo med okupacijo in so čutili pomanjkanje izobrazbe.

Da se dvigne kulturna raven slovenske mladine, je ljudska oblast uvedla obvezno sedemletno osnovno izobrazbo, to se pravi, štiriletna osnovna šola in triletna višja osnovna šola ali tri leta nižje gimnazije. Da bi omogočili otrokom vasi in industrijskih središč višjo izobrazbo, je bilo po osvoboditvi odprtih veliko število gimnazij. Tako ima republika Slovenija sedaj 63 gimnazij. Posamezna ministrstva so odprla celo vrsto strokovnih šol, tako trgovske, industrijske, kmetijske, gozdarske itd. Poleg tega so nastale še Akademija za upodabljajočo umetnost, Akademija za igralsko umetnost in šola za umetno obrt.

Med srednjo šolo in univerzo se ustvarja vedno tesnejša povezava, tako da vseučiliški profesorji svoje nek-

dane učence seznanjajo z izsledki znanosti, kar se seveda nujno odraža na vse višji ravni pouka v slovenskih srednjih šolah.

Poudariti je treba, da je v zavest slovenskih vzgojnikov prišlo prepričanje, da se morajo politično poglobljati in strokovno izpopolnjevati. V tem prepričanju mnogo delajo v sindikatih ter se vsestransko izpopolnjujejo.

• Bohinjsko jezero

Delo, ki so ga opravili slovenski vzgojniki v preteklem šolskem letu, je velikansko. Da bo slika jasna, moramo omeniti, da je bilo v lanskem šolskem letu organiziranih okrog 20 tečajnih gimnazij, v katerih so poučevali profesorji večinoma v večernih urah.

Tudi univerza se vedno bolj izpopolnjuje v smislu potreb ljudske države. Takoj po osvoboditvi je bila usta-

novljena popolna medicinska fakulteta. V preteklem šolskem letu je bila znatno razširjena tehniška fakulteta; ta ima sedaj oddelke, ki jih prej ni imela, tako da bo vzgajala vedno več strokovnjakov, ki jih potrebuje načrtno gospodarstvo. Ustanovljena je bila tudi gospodarska fakulteta, prav tako pa se izpopolnjujejo druge fakultete.

Slovenija bo skrbela, da bodo učenci po končanem sedemletnem osnovnem šolanju ali po triletni nižji gimnaziji odhajali v strokovne šole. Čim več učencev pa bo moralo nadaljevati višji srednješolski študij, od koder bodo potem odhajali na univerzo ali v višje strokovne šole. Abiturienti bodo načrtno usmerjeni v tiste poklice, kjer je najmanj naraščaja. To bo napravila oblast tako, da bo dala di-

Narod naš dokaze hrani

(Razstava slovenskega koroškega tiska v Ljubljani)

Cankarjeva založba je priredila ob obletnici koroškega plebiscita posebno razstavo slovenskega koroškega tiska pod geslom »Narod naš dokaze hrani«. Po razstavljenih knjigah se vidi, da so izšle prve slovenske knjige na Koroškem že leta 1731, ko je oče Roger izdal svoje pridige.

Leta 1744 je izšel v Celovcu znameniti Megiserjev slovar v štirih jezikih skupaj s protestantsko Dalmatinovo biblijo, ki je izšla pred približno dve sto leti. Leta 1811 je objavil Urban Jarnik, ki je že v tistem času na Koroškem širil smisel za organizacijo in propagando v duhu koristi slovenskega naroda, prvo slovensko pesem »Slovenec«. Prav tako so bile že v tedanji dobi znane tudi narodne pesmi, ki so bile natisnjene v Ahaclevih zbirkah.

Na razstavi so bile tudi knjige Mohorjeve družbe, ki so bile natisnjene v Celovcu. Ta družba se je morala po prvi svetovni vojni preseliti v Celje zaradi preganjanja slovenskega jezika.

Med knjigami, ki jih je bila izdala Mohorjeva družba, je znamenit slovenski roman pisatelja Josipa Jurčiča »Jurij Kozjak«. Med knjigami iz XIX. stoletja so tudi množevne razprave slovenskih znanstvenikov, ki dokazujejo, da je Koroška slovenska, tako z jezikovnega, narodnostnega ali zgodovinskega gledišča.

Dnevni listi in mesečniki so bili razstavljeni kot primer periodičnega tiska. Slovenski tisk na Koroškem je bil popolnoma uničen po prvi svetovni vojni. Edina izjema je bil tednik »Koroški Slovenec« in pozneje še mladinski mesečnik »Mladi Korotan«. Oba lista je končno zatrl nacizem.

Tiskana slovenska beseda je prišla spet do veljave šele v partizanskem tisku Osvobodilne fronte, ki je bila večinoma ciklostirana. Med narodno-

osvobodilno borbo so izhajali v slovensčini listi »Koroška v borbi«, »Slovenka izpod Karavank«, »Koroški poročevalec« in številne brošure. O skupni borbi koroških antifašistov pričata tudi dva organa avstrijskih partizanov na Koroškem »Die Einheit« in »Informationsblatt«.

Razstava slovenskega koroškega tiska jasno priča o tem, da je bila Koroška prej slovenska, ker je bilo v prejšnjih stoletjih natisnjenih v Celovcu največ slovenskih knjig, medtem ko so se nemške knjige pojavile šele po nasilnem prodiranju Nemcev proti jugu.

V dveh vrsticah

Volivna zborovanja v Ljudski republiki Srbiji za volitve, ki bodo 10. novembra, so zelo živahna. Po mestih in vaseh sklicujejo odbori Ljudske fronte množična zborovanja, na katerih se poudarja važnost volitev v ustavodajno skupščino LR Srbije.

Oblastni odbor antifašistične mladine Julijske krajine je izdal proglas na mladino Julijske krajine, kjer poziva mladino, naj vztraja v borbi za demokratske pridobitve. Med drugim pravi proglas: »Leto dni po naši osvoboditvi so zasedbene oblasti prepovedale ljudske odbore. Rade bi nas napravile za kolonijo. Zasedbena oblast je šla celo tako daleč, da je zaprla številne slovenske šole, da bi nas duhovno ločila od našega naroda. Zato moramo, tesno povezani z ljudstvom, ustvariti možnosti za učenje naše materinščine in poznavanje naših kulturnih bogastev.« Odbor je prav tako pozval mladino, naj organizira slovenske jezikovne tečaje.

Beograjski učiteljski pevski zbor se je iz Sarajeva vrnil v prestolnico, od koder je odpotoval dalje v Skopje, kjer je imel več koncertov. Priredil bo še več koncertov v različnih mestih.

jakom štipendije ali jih pošiljala v inozemstvo.

Po osvoboditvi je bila pred prosvetnimi oblastmi tudi naloga za sestavo novih učnih knjig, ker so stare šolske knjige ali poše ali pa niso bile v skladu s pridobitvami narodnoosvobodilne borbe. Ustanovljene so bile posebne komisije, ki pripravljajo učne knjige. Pri sestavljanju sodeluje več profesorjev, tako da bodo slovenske šolske knjige plod skupnega dela, ne pa posameznika.

Na konferenci Komiteta za znanost in šole je bil sprejet sklep, da se ustanovi tovarna, ki bo izdelovala učila. Ustanovljene bodo delavnice, ki bodo izdelovale prve osnutke. Ko bodo pedagoške komisije odobrile te osnutke, se bo pričela množična izdelava. Z učili bodo šole izpopolnjene že prihodnje šolsko leto.

Ljudska oblast se trudi, da ustvari čimprej pogoje, da bi se mogla slovenska mladina brez skrbi za gnotna vprašanja posvetiti študiju. V preteklem šolskem letu je bilo odprtih več internatov, kjer imajo dijaki stanovanje in hrano. Za visokošolce so bile odprte menze. V načrtu je zidava modernih internatov. S štipendijami bo mnogim dijakom omogočen študij v inozemstvu, za kar bo v bodočem proračunu večji znesek. Dijaki se bodo lahko v precejšnji meri okoristili tudi s štipendijami, ki so jih dale na razpolago Sovjetska zveza, Češkoslovaška, Francija itd.

Poudariti je naposled, da je mladinska organizacija v preteklem šolskem letu ogromno pripomogla, da sta se ustvarila v slovenskih šolah za uspešen pouk nujno potreben red in disciplina. Mladina danes ni več le predmet, objekt, temveč sodeluje. Pri glavnem odboru LMS (Ljudska mladina Slovenije) so posebni sveti, v katerih sodelujejo vzgojniki. V mladini se je ukoreninilo prepričanje o potrebi sodelovanja z učitelji. To kaže, da se mladina Slovenije zaveda svojega poslanstva v ljudski državi.

Delovni kolektiv železarjev na Jescenah je končal šestmesečno tekmovanje ter pričel z novim. Proglašeni je bilo 65 novih udarnikov. Delavci in nameščenci so napravili med tekmovanjem 293.943 prostovoljnih ur za obnovo, kar predstavlja vrednost treh milijonov 748.353 dinarjev.

Koncert moravskih učiteljev pod vodstvom profesorja Jana Soupala je bil v Zagrebu. Dosegel je zelo velik uspeh. Posamezne pesmi je moral zbor dvakrat in tudi trikrat ponoviti. Zdaj je prispel v Slovenijo. V Ljubljani je bil prvič 29. decembra 1907.

Inozemski novinarji, ki so bili na Stepinčevem procesu, so obiskali Kordun, kjer so bili ustaši zagrešili neštete zločine. V vaseh Tusilović in Vojnić so kmetje pripovedovali novinarjem o strašnih množičnih umorih leta 1941 in 1942. Nato so novinarji obiskali vas Kolarič, kjer je bila leta 1941 porušena cerkev in umorjenih 350 kmetov. Prav tako so obiskali vas Veljun, kjer so bili ustaši poklali 650 ljudi. Pred strašnim pokoljem se je iz te vasi rešilo samo pet mož.

Obnova Maribora, ki je med vojno od vseh slovenskih mest pretrpela največ škode, dobro napreduje. Kmalu bo dogotovljen meljski most čez Dravo, drugo leto pa bodo zgradili studenski most. Obnovljena je mestna klavnica, plinarna z vsemi plinovodi, kanalizacija in električni vodi. Šolske zgradbe so skoraj vse obnovljene. Drugo leto bo razpisana širša anketa, kjer bodo razpravljali o obnovi stanovanjskih hiš in gradnji novih gimnazij.

Pogozdovanje Slovenije se to jesen nadaljuje, ker je zaradi velike suše ponekod slabo uspelo. Uspehi jesenskega pogozdovanja bodo zaradi vlažnosti boljše. Državni razsadniki so pripravili v ta namen za vsa okrožja Slovenije velike količine mladega gozdnega drevja.

V prvem letu svobode je proizvedla Slovenija 410 milijonov kilovatnih ur električne energije (leta 1938 samo 295 milijonov kilovatov).

Po naši zemlji

PREPOVED »ZVEZE SLOV. IZSELJENCEV« JE AKT NAPERJEN PROTI KO- ROŠKIM SLOVENCEM

Celovec, 8. 10. 1946. Vinko Gröb-
lacher, predsednik »Zveze slovenskih
izseljencev« je dne 7. oktobra vložil
protest pri deželni varnostni di-
rektorju zaradi razpusta Zveze.

V protestu je ugotovljeno, da so vsi
vzroki, ki jih navaja odlok o razpu-
stitvi, popolnoma neutemeljeni.

Prepoved Zveze je enostranski akt,
ki je naperjen izključno proti koro-
škimi Slovencem. To dokazuje tudi
dejstvo, da na Koroškem neovirano
obstojajo in delujejo organizacije, ka-
terih članstvo tvorijo nekdanji prista-
ši idej »tretjega rajha«, tako imenova-
ni »Volksdeutsche«, ki so povrh še
tuji državljani. Zveza slovenskih izse-
ljencev pa je bila organizacija tistih,
ki jih je na Koroškem nacistično na-
silje bolj oškodovalo kot kogar koli
na vsem ozemlju Avstrije.

Naposled protest ugotavlja, da se
na Koroškem še vedno — kakor v na-
cistični dobi — različno postopa s ti-
stim, ki niso nemške narodnosti.

KAJ TAKEGA SE LAHKO ZGODI LE NA KOROŠKEM

Bilčovs, 19. 10. 1946. Poročevalski
urad OF poroča:

Prejšnji poveljnik žandarmerijske
postaje v Bilčovsu Schönfelder, ki je
v letih 1943—1944 izvajal nasilja nad
antifašističnim prebivalstvom, marlj-
vo stikal za borci za svobodo ter za
ameriški in angleški letalci, ki so
se rešili s padalom, in grozil nacistič-
nim nasprotnikom z izselitvijo, je pri-
šel koncem julija 1946 kot zastopnik
dežel. žandarmerijskega poveljstva
za Koroško, kjer tudi še sedaj deluje.
v Bilčovs preiskovat, kdo je kriv izse-
litve. Ker so Schönfelderja takoj spo-
znali, je dobil tudi temu primerne od-
govore, da bi moral on sam pač naj-
bolje vedeti, kje je treba iskati kriv-
ce, saj je bil prav on kot poveljnik
orožniške postaje opora gestapa.

Neverjetno je, da se je mogel prav
Schönfelder pojaviti zdaj v tem uradu
za denacifikacijo, ko je bilo proti nje-
mu vloženih zaradi njegove nacistične
delavnosti deželni varnostni di-
rektorju polkovniku Stossierju nič
manj kot sedem ovadb.

ŠMARJETA PRI VELIKOVCU — VAZENBERK

Velika je naša občina, največja v
velikovškem okraju, saj šteje nad tri
tisoč prebivalcev ter obsega celo šmar-
ješko in celo šentjursko ter znatne
dele šmihelske, tinske in šentrupe-
rske fare. V celem njenem obsegu smo
še popolnoma na slovenskih tleh in ni-
mamo neposrednega nemškega meja-
ša, čeprav segamo že precej daleč pro-
ti severu tja do Mostiča in gori do son-
čnih Djekš. Nemški zmaj, ki so mu
na celovškem Novem trgu postavili
simboličen spomenik, se je seveda že
davno priplazil tudi med nas, da si tod
izbere svoje žrtve. V desetletjih si je
sredi med nami oprezno in skrbno pri-
pravil več trdnih in varnih brlogov;
med njimi slovijo štiri proslule utra-
kvistične šole na štirih koncih občine:
v Šmarjeti, na Zelinjah, v Malem Šent
Vidu in Slovenjem Šmihelu; slovi pa
še povrh važenberški občinski urad
s sedežem v Šmarjeti. To so glavni br-
logi, iz katerih velenemški zmaj bruha
omamljiv in smrtonosen strup načrt-
nega ponemčevanja našega slovenske-
ga ljudstva. V tem prizadevanju je
vedno naletel na naš najodločnejši od-
por. Nikoli nismo izgubili trdne vere
v končno zmago pravičnosti. Ni nam
upadel pogum, ko nam je nacistična
zver lepega aprilskega dne leta 1942
iztrgala iz naše sredine kar štiri slo-
venske družine in smo pričakovali, da
bi jih utegnili slediti še več. V veliko
zadoščenje nam je bilo, ko smo jo

slednjič videli premagano na tleh. To-
da motil bi se, kdor bi mislil, da je
poražena nacistična zver že izdihnila
svojo črno dušo. Opomogla si je, oša-
bno dvignila glavo in začela znova na-
padati iz starih brlogov. Ne bojimo se
nadaljnega boja. Ti pa, naš dragi
»Slovenski vestnik«, ki ti velja naš na-
vdušen prijateljski pozdrav, ki poznaš
naš težki položaj, prebujaj naše ljud-
stvo, združuj njegove sile in večaj nje-
govo moč za vztrajen boj dotlej, do-
kler ne zmaga zamisel popolne enako-
pravnosti med narodi in ne bomo do-
končno dosegli svojih pravic, da bo-
mo po stoletnem suženjstvu svobodno
zadili kot polnovredni in enako-
pravni državljani svobodne in napred-
ne domovine.

PLEBISCITNA PROSLAVA V ZNAKU NAC. MISELNOSTI

Šmarjeta pri Velikovcu, 16. 10. 1946.
Poročevalski urad OF poroča:

Nekateri šovinisti iz Šmarjete in
okolice so priredili pred spomenikom
z značilnimi napisi »Deutschland, du
unser Weg und Ziel! Deutschland, dir
leben und sterben wir!« slovesnost, ki
je bila posvečena koroškemu plebiscitu
leta 1920. Pred spomenikom padlih
za »nedeljivo Koroško« in za »veliko
Nemčijo« so se poklonile šovinistične
skupine pod vodstvom nekdanjega na-
cističnega župana Grafa iz Važenber-
ka in nekdanjega nacističnega »kra-
jevnege kmečkega vodja« Mihaela Jel-
lena, ki je še danes na mestu predse-
dnika občinskega kmečkega sveta.

Po huronskem kričanju, ki je bilo
podobno onemu v marcu 1938, se je
lahko slovensko antifašistično prebi-
valstvo prepričalo, da duh Maierja-
Kaibitscha in njegovih pomagačev še
davno ni iztrebljen.

HUJSKAŠKA POBOŽNOST

Poročevalski urad OF poroča iz Ze-
linj:

V nedeljo 29. septembra je imel žup-
nik Holmar Tomaž slovensko pridigo
na prostem, ker je bila cerkev zaradi
proslave vojnih povratnikov premajh-
na. Nekemu šovinističnemu rajhoveu
se je zdel slovenski jezik s prižnice
tako zopr, da je v svoji zagriženosti
na glas nahrulil župnika: »Pojdi k Ti-
tu s svojo propagando!«

Že samo slovenski jezik je bil za te-
ga hujskača propaganda. Ker ni nič
pomagalo, je skušal navzoče pregovo-
riti, da bi zapustili cerkev. Šele ko so
nekateri župljani odločno nastopili, se
je odstranil sam.

IZ PLIBERŠKE OKOLICE

Čim več čitamo, da je treba zago-
toviti prehrano ljudstva s pravično
razdelitvijo bremen, tem bolj se ču-
dimo, da se še noben »svetovalec« ni
zanimal za resnično stanje naše letine.
Rži smo pridelali povprečno 7,5 stota
na hektar, pšenice pa do 9 stotov. Pri
dajatvah pa računa oblast 12 stotov
rži na hektar. Če je že potrebna pra-
vična razdelitev, je prav tako nujno
pravično ocenjevanje pridelkov. Isto
velja pri oddaji živine: predpišejo da-
jatev v kilogramih, kako naj kmet ob
splošnem pomanjkanju krme doseže
pri živini težo, pa nihče ne vpraša.
Edino sadje je letos obrodilo in bo za
prihodnjo sušo vsekakor malo sadjeva-
ca in za zimo tudi malo žganja. S stra-
hom pa gledamo, kako bomo pošiljali
pozimi mladino v šolo. Saj ne dobimo
niti ene nakaznice za obleko. Posebno
za družine s številnimi otroki je težko.
Sicer pa je dejal star možakar, da mla-
dine sploh ni treba pošiljati v šole in
utemeljeval svojo trditve takole: »Za-
kon je za vse enako veljaven, za oblast
in za podanike. Če pa že oblast ne iz-
polnjuje zakonov — in pri nas šolske-
ga zakona večinoma sploh ne izvajajo,
— potem tudi nam ni treba spoštovati
zakona o šolski obveznosti pri teh ne-
ljudskih šolah.« S prosvetnim delom

smo počasi spet začeli. Igralci in pevci
so na delu, pogrešamo le še tambura-
še. Bajе nas hočejo naša dekleta pre-
senetiti v kratkem tudi s tamburaškim
nastopom. Kar korajžno, da bo naša
prosveta čimbolj vsestranska! Svira-
nja tamburic se posebno veselimo.

ŽITARA VAS

Ko se toliko govori o procesu proti
Maier-Kaibitschu, smo tudi v Žitari
vasi napravili pregled njegovih zloči-
nov v naši občini. Čeprav ne omenja-
mo manjših preganjanj, je vrsta zlo-
činov Kaibitscha in njegovega »Hei-
matbunda« dolga in neprekinjena od
leta 1920 dalje. Leta 1932 so »Heimat-
bundovci« na Kaibitschevo povelje
odstranili s pokopališča v Št. Lipšu
slovensko spominsko ploščo padlim
vojakom, ki je še do danes niso vrnili.
Leta 1934 so postavili na cesto občin-
skega tajnika Lojzeta Čebulja samo
zato, ker je bil Slovenec. V zadnjih le-
tih strahote pa so uničili vse naše na-
rodne ustanove, slovensko prosvetno
društvo, našo bogato knjižnico in z
gestapovskimi metodami povzročili
brezprimerno gorje v naših vrstah.
Sledeče žrtve se niso več vrnile iz za-
porov in jaborišč: župnik Polak Jožef,
Prosenc Franc, Pintar Jakob z ženo
Jerico in sestro Klaro, Brežjak Franc,
Rutar Jože, Janez in Ana Grile, Ku-
ster Marija in Koch Severin. Poleg teh
kliče 23 političnih internirancev in 6
izseljenih družin po strogi kazni vseh
krivcev nemško-fašističnega nasilja.

MALČAPE

Nismo še pozabili početja nacistič-
nih pobalnikov ob priložnosti nastopa
našega prosvetnega društva, ko so se
znesli nad Habnarjevim plotom, mora-
mo pa že spet poročati o novem pobal-
instvu istih nacistov. V najlepšem
razpoloženju se je zabavala naša mla-
dina na žitarski žegen na Habnarje-
vem skednju, ko so prišli iz Preboja
razgrajati znani nacistični pretepači.
Že na vasi so sklenili, da morajo na
vsak način pretepstati znane slovenske
antifašiste. Samo discipliniranost na-
ših fantov je preprečila večji pretep.
Med številnimi razgrajajo iz vse oko-
lice so bili tudi znani SS-ovci Fritz
Križ, njegov brat Janez, Kranc Pa-
vel, Mihael Pahler in hrvaški ustaša
Rok Likar. Ker niso mogli izzvati pre-
tepa, so se odstranili, nepojasnjeno pa
je ostalo, kdo je vdrl v Habnarjevo
klet in odprl pipo, da je izteklo pre-
cej mošta.

Ljudstvo, ki sedaj neprenehoma do-
življa take pobalinske nastope, se
vprašuje, kako je mogoče, da v takih
primerih žandarmerija nikoli ne pose-
že vmes. Ali so Slovenci in antifašisti
res samo še brezpravna raja, katero
koroška policija kvečjemu zapira in
pri njej dela hišne preiskave?

PONOVEN NAPAD NACISTOV NA KOROŠKE SLOVENCE

Iz Podjune javlja Poročevalski urad
Osvobodilne fronte:

Preteklo nedeljo je bilo v Podjuni
žegnanje. Pri tej priložnosti je skupi-
na nemških šovinistih, med njimi ne-
kateri nacisti iz bližnjega Šebna, na-
padla dva koroška Slovenci in pozna-
na protifašista Pečnika Jurija in Sad-
jaka Janeza. Janez Sadjak je nosil na
jopiču komunistični znak — rdečo
zvezdo, kar je nacisti bodlo v oči.
Znani nemški šovinist Edvard Ko-
netchnig se je kot vodja pretepaške
bande zagnal v Sadjaka in mu s silo
odtrgal zvezdo z jopiča. Na ta znak
so se še drugi nacistični pretepači vr-
gli na oba nič hudega sluteča protifa-
šista ter ju pričeli pretepati. Namesto
da bi navzoči orožnik aretiral prete-
pače, je odstranil napadenega Jurija
Pečnika in s tem preprečil nadaljnji
pretep.

Napadi nacističnih skupin na koro-

ške Slovence — protifašiste so vsak
dan bolj pogosti, ker oblasti ničesar
ne ukredujejo proti njim, ampak jih na-
sprotno ščitijo, kjer se le da.

NACISTI NAPADLI KULTURNO SKUPINO

Poročevalski urad OF javlja iz Ško-
cijana v Podjuni:

V Škocijanu so domači nacisti roko
v roki z inozemskimi fašisti že več-
krat napadli koroške Slovence — pro-
tifašiste. Dne 14. oktobra zvečer je
imela tamkajšnja prosvetna skupina
vajo za igro »Razvalina življenja«, ko
so nenadoma začeli metati kamenje
skozi okna župnišča, kjer je bila vaja.
Razbili so šipe in velik kamen je pri-
letel celo med igralce.

NACISTIČNA IZZIVANJA NA TEKOCÉM TRAKU

Poročevalski urad OF javlja iz Zgor-
nje vesce:

Dne 13. oktobra so imeli v Zgornji
vèsci vojni invalidi svojo veselico. Na-
cistični izzivači so imeli pri tem glavno
besedo. Slovenski antifašisti že popol-
dne niso imeli dostopa, ker so bili ne-
kateri pobalini tako nesramni, da so
jih zmerjali z »banditi«. Največji kri-
čar med njimi Filip Schoffnegger je od
Slovencev zahteval, da morajo v pe-
tih minutah izginiti z veselice. Sloven-
ce in jugoslovanske narode je zmerjal
kot »morilsko bando« in sramotil mar-
šala Tita. Navzoče orožništvo se ni
ganilo in ni napravilo reda niti tedaj,
ko so podivjani fašisti ranili že več
slovenskih fantov, ki se niso hoteli
ukloniti predrznemu hujskanju Hit-
lerjevih pobalnikov.

BOROVLJE

V nedeljo 6. oktobra je slovensko
prosvetno društvo »Kočna« iz Sveč v
dvorani kina v Borovljah gostovalo z
dramo iz narodnoosvobodilne borbe
»Raztrganci« slovenskega pisatelja
Mateja Bora. Prireditve se je udeležil
lo nad 500 ljudi. V uvodnih besedah
je tov. Singer poudaril, da je naša
dolžnost uresničiti pridobitve narod-
no-osvobodilne borbe. Tov. Pruš-
nik Karl - Gašper, sekretar POOF-a,
pa je v svojem govoru orisal novo pot
kulturno-prosvetnega življenja na Slo-
venskem Koroškem. Drama »Raztr-
ganci« prikazuje doživetje minulih
let, to je borbo slovenskega naroda
proti fašističnemu okupatorju, nasilni-
ku in zatiralcu. Občinstvo je z navdu-
šenjem spremljalo igro in vedno zno-
va z živahnim odobravanjem nagradi-
lo igralce, ki so zelo dobro igrali.

Po dolgih letih je bila to prva slo-
venska igra v Borovljah.

BRNCA

V nedeljo 13. oktobra je priredilo
prosvetno društvo »Dobrač« glasbeno
popoldne, na katerem so sodelovali
društveni orkester in moški ter dekl-
ški pevski zbor. Prosvetne prireditve
se je udeležilo okoli 200 ljudi. Prire-
ditelji so z dveurnim sporedom zado-
voljili vso dvorano, ki jim je z navdu-
šenim priznavanjem poplačala uspehe
njihovega truda.

Zvečer je društveni orkester prire-
dil za člane in prijatelje društva pro-
sto zabavo s plesom, kjer se je mla-
dina po prosvetnem delu malo poza-
bavala in razvedrila.

Slovenska prosvetna zveza naznanja

V nedeljo, dne 27. oktobra 1946:

v Šmihelu pri Pliberku v Šercer-
jevi dvorani ob 15. uri igra Ma-
teja Bora »Raztrganci«. Gostuje
prosv. društvo »Kočna« iz Sveč;

v Škocijanu v Podjuni v šol. dvo-
rani ob 15. uri igra »Razvalina živ-
ljenja«. Igrajo domači prosvetasi.

V nedeljo, dne 3. novembra 1946:

na Radšah v društveni dvorani ob
15. uri igra »Tri sestre«. Igrajo do-
mačini.

Kako je s slovensko prosveto na Koroškem?

Koroški Slovenci so bili morda med najvernejšimi poslušalci londonskega radia v pretekli vojni. Verjeli so zagotovo, da bo nacističnemu suženjstvu sledila doba pravice in resnične enakopravnosti za vse zatirane evropske narode. Prav tako so verjeli zagotovo, da bo nacistično nasilje pravično kaznovano in vsako bodoče zapostavljanje dotlej zaslužjenih narodov za vselej onemogočeno.

Najhujše razočaranje je doživelo koroško ljudstvo neposredno po končani vojni, ko se je s koroške slovenske zemlje umaknila zavezniška jugoslovanska armada-osvoboditeljica, ki je doprinesla tako težke krvave žrtve v boju za osvoboditev Evrope. Vendar je ostala tedaj še živa vera v pravičnost zaveznikov in njihovih armad, zato si pač nihče ni mogel predstavljati, da bi preganjanje slovensko ljudstvo ne bilo deležno pravičnega zadostnega za prestane krivice.

Prvič je postalo naše ljudstvo pozorno ob povratku izseljencev v avgustu lanskega leta. Tedaj se je vidno omajala vera v pravičnost odgovornih oblasti. Kajti izseljenci bi bili prej verjeli v svojo smrt kakor pa v to, da jim bodo po zlomu nacizma ovirali povratek na njihovo rodno grudo. In vendar: ko so prišli v domovino, jih ni hotela spoznati in svojo pravico do doma so si morali še enkrat priboriti.

Potem pa je razočaranje sledilo razočaranju: edino slovensko reprezentativno zgradbo v Celovcu — nekdanjo Mohorjevo hišo, ki jo je slovensko ljudstvo zgradilo dobesedno s svojimi žulji in ki je v vsem času zatiranja in boja koroških Slovencev za njihove pravice nudila streho slovenskim organizacijam — to pribežališče koroških Slovencev so zasedle zasedbene čete. K starim krivicam so se začele nízati nove.

Slovensko koroško ljudstvo je trdno zaupalo, da se bodo po zlomu nacizma vsaj pogoji za slovensko prosveto in kulturno delo vidno popravili. Toda tudi v tej veri je bilo prevarano. Negovanje nemške imperialistične miselnosti, ki je zlasti na Koroškem poglavalno globoke korenine, in opora, ki jo ta miselnost uživa pri zasedbenih oblasteh, vnaprej izključujeta vsako izboljšanje prosvetnih razmer.

Cepnav položaj za slovensko ljudsko prosveto na Koroškem zaradi načrtnega zatiranja nikdar ni bil preveč ugoden, si je slovensko ljudstvo s požrtvovalnostjo vendar ustvarilo vsaj nekaj uveljavljenih pogojev za kulturno uveljavljanje. Vsako prosvetno

društvo je imelo svojo knjižnico, navadno tudi svoj oder z vsem najnujnejšim, marsikatera med njimi pa so imela tudi svoje prosvetne domove.

Nacizem je do kraja uničil vse pomoške prosvetne dela: predvsem vse slovenske knjige na Koroškem. Ne samo slovenske knjižnice, temveč tudi vse zasebne slovenske knjige so izropali nacistični »kulturonosiči«, jih deloma zažgali ali pa porabili za izdelavo papirja. Prav tako so uničili ali pokradli vse odrske pripomočke in izropali slovenske prosvetne domove.

Dosedanja kulturna prizadevanja koroških Slovencev so pokazala, da je s požrtvovalnim in vztrajnim delom — kljub nenaklonjenosti odgovornih oblasti — mogoče premagati veliko težav in tudi z najpreprostejšimi sredstvi doseči sorazmerno lepe uspehe. Ob vsej požrtvovalnosti pa ni mogoče premagati pomanjkanja slovenske knjige in slovenske pisane besede sploh.

Slovensko ljudstvo na Koroškem je danes bolj kot kdaj koli v zgodovini umetno in nasilno oropano vsakega živega stika z materinskim narodom. Vzeta mu je možnost, da bi doživljalo utrip novega življenja, ki preveča slovenski narod v mladi ljudski republiko. Koroški Slovenci sicer nagonsko čutimo, da je v teh letih dozorelo nekaj velikega, da si je naš narod priboril dostop v nov, boljši svet, čigar vrednost in pomen bomo lahko v polni meri doumeli šele v teku časa.

Na drugi strani pa čutimo vso porazno idejno praznoto, ki nas obdaja v drugi avstrijski republiki, moramo doživljati, kako se z nekakšno otopeno doslednostjo ponavljajo vse stare, obrabljene metode raznarodovanja in ponemčevanja, kako se ob neduhovitem sanjarjenju o nekem »avstrijskem poslanstvu« na jugovzhodu Evrope obnavlja politika nasilja in načrtnega zatiranja slovenskega ljudstva. Na šolah isti učitelji, ki so še pred nedavnim zastrupljali nedolžne otroke s teorijo o »gosposki rasi« in »nadžlovcu«, danes z drugimi, hinavsko prekritimi sredstvi odtujujejo našo mladino narodu. Če je otroka gnalo hrepenenje po materinski besedi v šole onstran umetne meje, so ga po povratku domov zaprli in če se je učitelj-poštenjak »pregrešil« ter skušal slovenskim otrokom ob vsem pomanjkanju potrebnih sredstev nuditi vsaj najpreprostejši pouk v materinski besedi, so ga vrgli iz šole ali pa prestavili v nemške kraje.

Preprost človek bi mislil, da bodo odgovorne oblasti smatrale za svojo častno dolžnost, da koroškim Slovincem pomagajo obnoviti njihove družstvene knjižnice kakor tudi pri obnovi osrednje slovenske knjižnice v Celovcu. V ta namen bi bil potreben neposreden stik z matičnim narodom, treba bi bilo ustanoviti v Celovcu slovensko knjigarno, kjer bi morala biti Slovincem na razpolago vsa slovenska literatura, ki je izšla pred vojno, v borbi in po osvoboditvi. Toda nič takega se ni zgodilo. Pač pa tudi danes — kakor v času nacizma — med hišnimi preiskavami pri slovenskih antifašistih stikajo za slovenskimi knjigami in jih jemljejo celo otrokom iz šolskih klopi.

NACIST KRADE OVCE — OROŽNIŠTVO MOLČI

Dne 28. septembra tega leta je nateletel Jože Oraž iz Zgornjega keta v Selah blizu Ljubelja na ovco, ki je bila ujeta v zanko. Po znaku je spoznal, da je ovca last Franca Makara, n. d. Žerjava v Zgornjem kotu. Ko je bil lastnik o tem obveščen, je šel na stražo, da bi videl, kdo bo prišel po ovco. Ni trajalo dolgo, in prišel je volk v osebi Lorenza Potiska, po domače Prhovca z Ljubelja.

Ni toliko zanimivo to, da je bil Potisk član NSDAP od leta 1940. Bolj zanimivo je, da prav on in njegov brat vodita v svoji okolici gonjo, ki je naperjena proti Osvobodilni fronti, proti slovenskim partizanom in napredni Jugoslaviji. Isti elementi, ki se udeležujejo te gonje, so raznesli vest, da so prav gotovo bivši partizani tisti, ki kradejo ovce pri raznih kmetih.

Ta dogodek nam dovolj osvetljuje, kakšnih metod se poslužujejo nekdanji »Parteigenossen«, ki so še danes zagrizeni sovražniki ljudstva in skušajo še naprej škodovati slovenskemu in antifašističnemu prebivalstvu.

K temu je treba dodati, da orožništvo v Bajtišah za razjasnitev te tatvine in za uvedbo kazenskega postopka proti tatu in ljudskemu škodljivcu Lorenzu Potisku v 14 dneh ni ničesar ukrenilo. Pač pa se varnostni organi in tudi carinski uradniki v naši okolici živo zanimajo za to, kako bi doprinesli dokaz za klevete protiljudskih elementov, in tako iščejo pri zavednih Slovincih in doslednih antifašistih zaklane ovce in ovčje meso med zasebnimi pisnimi in slovenskimi knjigami. Ta primer jasno kaže, kako daleč je na Koroškem napredovala denaci-

Na te razmere ne more zaenkrat bistveno vplivati niti to, da je tudi na Koroškem vsak dan večje število naprednih ljudi, ki so spregledali umazano igro reakcionarnih imperialističnih klik in ki si iskreno želijo poštenega sodelovanja med narodi.

Naše ljudstvo danes z odprtimi očmi spremlja dogodke v svetu. Ve, da stari svet nepreklicno odmira in da se nekje poraja novo življenje, polno poleta in zdravih življenjskih sil. Lahko se zgodi, da bo stari svet s svojimi preživeli metodami sile in nasilja prizadejal našemu ljudstvu še veliko krivic in gorja, toda slovenski človek, ki je šel skozi pekel zadnje vojne, ne bo več suženjsko upogibal hrbta pred zatiralci. Boril se bo za svoje pravice, ker navsezadnje bodo zmaga demokratična načela resnične enakopravnosti.

—ko

fikacija, zlasti v varnostni službi. Varnostni organi še vedno vidijo svojo glavno nalogo v tem, da predvsem nadzirajo in za vsako malenkost preganjajo antifašistično prebivalstvo, medtem ko nacisti lahko celo kradejo ovce, ne da bi jih orožništvo zaradi tega klicalo na odgovor.

ALI JE DENACIFIKACIJA UČITELJSTVA NEMOGOČA

Borovlje, 15. 10. 1946. Poročevalski urad OF poroča:

Protifašistično prebivalstvo Slovenske Koroške vodi že desetletja junaško borbo proti pritisku ponemčevanja, zlasti kar zadeva šolstvo. Učiteljstvo, ki je prišlo v času prve avstrijske republike, je po »Anschlussu« leta 1938 pokazalo, da je prav ono pripravljalo pot in bilo opora velikonemški miselnosti. S pomočjo gestapovskih tolpa je slehernega, ki je mislil drugače, izročilo uničenju. Prav temu učiteljstvu je še danes izročena mladina Slovenske Koroške, ker delo za denacifikacijo pač ni zadostno.

Dne 25. 8. 1946 so poslali antifašisti z zborovanja v Borovljah deželni šolski oblasti posebno resolucijo, ki so v njej zahtevali odstranitev imenoma navedenih registriranih nac. učiteljskih moči, ki še danes delujejo v sodnem okraju Borovlje.

Deželni šolski svet za Koroško v Celovcu je sedaj v svojem spisu štev. 10.499-4 z dne 23. 9. 1946, ki ga je podpisal predsednik šolskega sveta Heinzl, odgovoril na to resolucijo med drugim takole: »Učitelji in učiteljice, navedeni v seznamu, ter kot nacional-socialisti registrirani, so bili sprejeti v službo na temelju Employment Certificate britanske vojaške vlade.«

Koroška

V BORBI

Drugi koroški tabor na Žopračah leta 1870

Akoravno so se tabori na Slovenskem že tako udomačili, da so postali prav potreben in važen faktor v političnem gibanju za boljšo prihodnost borečega se slovenskega naroda, vendar moramo reči, da so nas in gotovo vsakega domoljuba posebno razveselili tabori, ki so jih priredili koroški rodoljubi. Kakor že prvokrat v Bistrici se je pokazalo preteklo nedeljo zopet na Žopračah blizu Vrbe, da med koroškimi Slovenci veje še dober naroden duh, da ni treba drugega, nego nekoliko navoda in pogumnih voditeljev in koroški Slovenci bodo krepko na strani svojim kranjskim, stajerskim in primorskim bratom, ki živijo vsaj nekoliko ugodnejših političnih razmerah. Drugi koroški tabor, katerega so koroški domoljubi z vse hvale vredno energijo sklicali takoj po prvem, se je obnesel tako dobro, da nas ni več strah za koroške Slovence, ako bodo tako napredovali.

18. september je bil spet pomenljiv v slovenski zgodovini: okoli 10.000 koroških Slovencev je stopilo navdušeno v kolo k bratom Slavjanom. Pokazali so sijajno, da vse zatiranje, vse nadloge, ki jih morajo v politični borbi pretrpeti, niso ugasili resnice, da slo-

vensk je Gorotan«. Prepričali smo se v veliko svojo radost, da Koroška še ni propadla; vzdignili so ponosno glavo tudi koroški Slovenci, od katerih je morebiti že z bridkim občutkom mislil marsikateri slovenski domoljub, da so za nas izgubljeni. Da ni tako, je zopet sijajno pokazal drugi koroški tabor.

Ze dolgo pred določeno uro se je začelo zbirati ljudstvo na taborišču. To je bilo napravljeno na prav pravnem mestu tik ceste, ki pelje iz Vrbe v Rožek, na posestvu g. Primoža Košata, kateri je prvi podpisal valobilo za tabor in tudi vložil vlogo za dovoljenje. Okoli tretje ure je pripejal vlak iz Celovca veliko število tabornikov od velikovške, pliberške in celovške strani z več zastavami. Od vseh strani je vrel narod skupaj z godbo in zastavami, veselo prepevaje slovenske pesmi in še pred četrto uro ga je bilo zbranega okoli odra blizu deset tisoč, med njimi več ko dve tretjini možkih.

Prvi je pozdravil taborce posestnik Košat ter omenil važnost taborov in predlagal za predsednika g. dr. Zarnika, katerega je ljudstvo poznalo deloma že od prvega tabora. G. dr. Zar-

nik je dal po kratkem uvodu besedo prvemu govorniku g. župniku Matiju Majarju, kateri je s prav umljivo, prepričevalno besedo govoril o potrebi in koristi zedinjenja vseh Slovencev. Resolucija, da se zedinijo razkosani Slovenci v eno politično in upravno celoto, je bila navdušeno in soglasno sprejeta. Po nasprotnem glasovanju, katero je poskusil predsednik, češ da se ne bo moglo reči, da bi ne imel vsakdo proste volje, da izreče svoje mnenje, se ni ganiila niti ena roka in tako je bilo pri vseh drugih točkah. Glasovali so le možki, ker je g. c. in kr. komisar Pogatschnigg iz Beljaka odločno zahteval, da ženske in mlajši ljudje ne smejo glasovati. Ker se nismo hoteli prepirati zaradi te, do sedaj še pri nobenem ljudskem shodu zaslišane zahteve, ki nekam čudno osvetljuje svobodoljubnost naših »liberalnih« (l) »svobodnjakov«, smo mu dali veljati. Kajti bili smo prepričani, da splošni navdušenosti ne bo delala ta samovoljna zahteva nobene kvare. In tako je tudi bilo. O drugi točki je govoril g. župnik Muden in razložil v navdušenem govoru potrebo za vpeljavo slovenskega jezika v urade, ker je to največja krivica, ki se zdaj godi slovenskemu narodu, ko se sodi o njegovih časti in njegovem premoženju v tujem jeziku. O vpeljavi slovenskega jezika v šole je govoril g. Ferdo Vičle, ki je kot bivši učitelj vedel povedati marsikaj zanimivega. Obe resoluciji sta bili sprejeti soglasno. O tretji točki, kako bi se lahko zmanjša-

la plačila in olajšalo kmečko stanje, je govoril g. Josip Noli iz Ljubljane. Pred svojim govorom je pozdravil v imenu ljubljanskih narodnih društev koroške brate, ki so se začeli tako krepko gibati tudi v političnem pogledu. Omenil je zedinjenje Slovencev in vpeljavo narodnih šol na podlagi enakopravnosti ter več drugih zadev. Tudi ta resolucija je bila sprejeta soglasno.

O zadnji točki je govoril g. Albin Poznik, predsednik koroškega političnega društva »Trdnjava«, in za njim še g. dr. Zarnik. Pokazala sta, kako je posebno zdaj, ko grozi močna Prusija, potrebno, da smo Slovenci enotni in da bo najmočnejša trdnjava zoper vse pruske in nemške navale ravno zedinjena Slovenija. Navdušenost ljudstva je bila posebno velika in jasno se je pokazalo, da je treba le krepke vzpodbude in kmalu tudi koroški Slovenci pokažejo svojo prirojeno nadarjenost, svoj oster čut za pravico in za svojo narodno zavest, ki bo najboljši jez proti vsem ponemčevalnim nameram.

S trikratnim navdušenim končnim klicem »Živela Slovenija« je bil tabor končan. Ostal nam bo v živem spominu, ker je očitno pokazal, kar smo že zgoraj izrekli, da Koroška ni izgubljena. Po končanem taboru je ljudstvo popevalo in rajalo pozno v noč, kajti vsakega je srčno veselilo, da se je tako lepo in uspešno končal dan drugega koroškega tabora.

(Po Primožu Košatu)

★ SOVJETSKI FILM

na zmagovitem pohodu

V Cannesu je bilo meseca septembra živahno, kakor da bi bila sezija na višku. Tu so bile mednarodne slavnostne filmske igre, ki so bile v načrtu že pred vojno. Izbruh vojne pa je stvar preprečil in tako je poslalo letos več ko 20 držav nad 100 filmov v Cannes, da bi dokazale ustvarjalnost in moč svoje filmske umetnosti.

Slavnostne igre je otvoril cvetlični korzo. Pisani, s cvetjem okrašeni vozovi so se slovesno pomikali po ulicah, sred med njimi je bil tudi Kremeljski stolp iz svežih cvetlic. Med slavnostnim sprevedom je iz stolpa poletelo šestnajst belih golobov kot svojevrsten simbol, s čim so prišli mojstri sovjetskega filma na slavnostne igre v Cannes. V svojih filmih so prinesli s seboj voljo do miru in življenja.

Pri slavnostnih igrah so predvajali francoske, ameriške, angleške, mehiške, poljske, italijanske, čehoslovaške, egiptске in celo indijske filme. Sovjetska zveza je prinesla s seboj dokumentarne filme »Berlin« in »Mladina našega sveta«, barvni film »Kameniti cvet« kakor tudi znane umetniške filme »Veliki preobrat«, »Zoja«, »Človek št. 217«, »Zdravstvuj, Moskva!« in poljudno znanstveni film o čebelah »Sončni narodič«.

Omembe vredno je to, da so bile otvorene slavnostne igre s sovjetskim filmom »Veliki preobrat«.

Z zastavami vseh udeležencev slavnostnih iger okrašena velika dvorana kazine v Cannesu je gledala vsak dan od desetih do dveh film za filmom. Vsak najmanjši prostorček je bil stalno zaseden. Filmski igralci, režiserji, artisti, večerki kamere in umetniki so se zbrali v Cannesu. Tudi 250 novinarjev iz najrazličnejših dežel je prišlo.

Na predvečer iger je tam povsod vladalo mnenje, da so Amerikanci s svojimi deli prvi ter da bodo odnesli zmago. Listi so sovjetske filme odpravili z nekaj vrsticami. Potem pa je prišel uspeh filma »Veliki preobrat«. Njemu je sledil »Človek št. 217« in »Kameniti cvet« in sleherni, ki je videl sovjetske filme ter jih primerjal z drugimi, je moral priznati uspehe sovjetske filmske umetnosti. V enem največjih francoskih dnevnikov se je pričelo poročilo o slavnostnih igrah z naslovom »Pozdravljen, tovariši«.

Za mnogo ljudi v Cannesu so bili

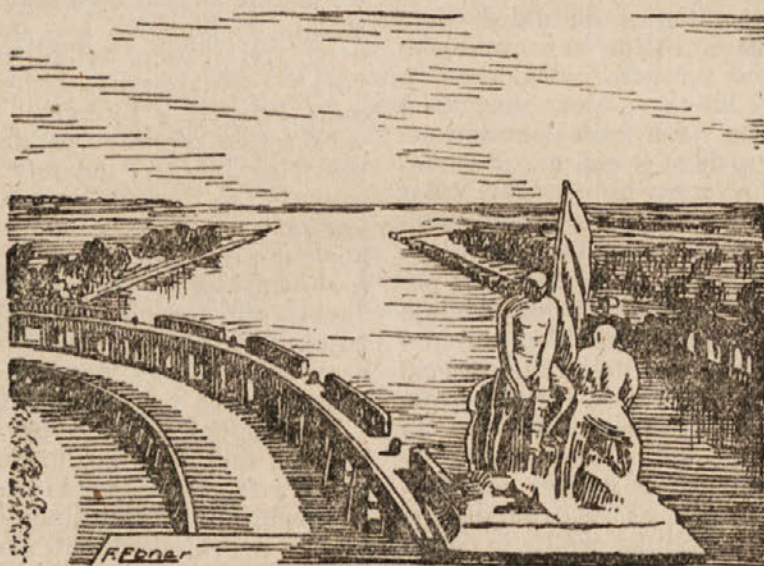
sovjetski filmi odkritje. In res, če primerjamo najboljše sovjetske filme s tem, kar so imele pokazati druge države na slavnostnih igrah, potem bo ta primerjava dala prednost le sovjetski filmski umetnosti.

Seveda nikakor ne moremo trditi, da ni bilo na slavnostnih igrah videti nobenih drugih zanimivih filmov. Francozi so na primer kazali odlični film »Boj za tračnice« in tudi mehiški film »Maria Kandelaria« je bil prav tako zelo prisrčno sprejet. Zelo so ce-

cizem pod videzom in pretvezo globokega psihološkega iskanja vsebinska osnova ameriških, angleških, holandskih in mnogih drugih filmov.

Miselna revščina, nevera v življenje in v človeka diha iz njih. Sovjetski filmi so v tem popolnoma drugačni. Iz njih veje vera v bodočnost, v življenje in nepomirljiva borba za dosego obeh.

Seveda smo mogli slišati o tem tudi druga mnenja. Tako je bilo s francoskim novinarjem, s katerim sem šel

nili veliko mojstrstvo ameriških risanih filmov. In vendar, če pogledamo celoto, lahko pridemo samo do tega sklepa: sovjetska filmska umetnost prednjači po svoji pomembnosti, globini in po miselni vsebini pred vsemi drugimi.

Skoraj vsi filmi ameriške proizvodnje imajo šablonski pečat. Znan filmski kritik je dejal porogljivo, da »delajo v Hollywoodu filme tako kot v Detroitu sestavne dele za avtomobile«. Toda stvar ni samo v tem. Mnogo pomembnejša je okoliščina, da so slavnostne igre pokazale jasno na moralni razkroj meščanske filmske umetnosti. V večini predvajanih filmov je postal morfinizem, pijanstvo in misti-

neko noč na sprehod po morski obali. Morje je enakomerno pljusalo ob obalo. Nad morjem je stal velik, okrogel mesec in v njegovi svetlobi medlo svetlikajoča se pešpot je vodila nekam daleč v daljavo. Govorila sva o filmih, ki sva jih bila pravkar videla.

»Vaš film »Veliki preobrat« je veličastna stvar, toda pretežak in človeka potre,« je rekel Francoz, »... samo vojna, bobnenje topov in pokanje granat...«

Francoski novinar je bil pozabil ali pa se ni hotel spomniti na to, da so šle takšni ljudje, kot jih kaže »Veliki preobrat«, dali svetu in človeštvu spet pravico do miru, do življenja in celo do uživanja čudovito osvežujočega ve-

tra na tej sijajni obali v Cannesu. V tem filmu v umetniški obliki in resničnosti nanovo vstali vojni dogodki so mejnik v zgodovini človeštva in značaji ruskih vojakov so neprimerno bolj bogati in junaški kakor pa značaji poljubnih lažnih junakov iz drugih filmov.

Ceprav so se bili zastopniki ameriške in angleške filmske proizvodnje v Cannesu zelo trudili, da bi za svoje izdelke dosegli prva mesta, so morali naposled vendarle priznati premoč sovjetske filmske umetnosti. Pred nekaj dnevi, 8. oktobra, je bila objavljena odločitev tekmovalnega razsodišča. Sovjetska filmska proizvodnja je prejela najvišje priznanje — osem nagrad.

Prvo mednarodno nagrado za najboljši dokumentarni film so priznali filmu »Berlin«. Kot najboljši barvasti film je bil izbran film sovjetskega režiserja A. Ptučka »Kameniti cvet«. O tem filmu si slišal pogosto v Cannesu, da so ga navdušeno hvalili. Mednarodno nagrado je prejel tudi film »Mladina našega sveta« (Fizikalna parada leta 1946). Ta film je prejel tudi nagrado za mir. Pisatelj scenarija B. Čirskov je prav tako prejel prvo nagrado. Prvo narodno nagrado je dobil umetniški film »Veliki preobrat« režiserja F. Ermlerja. Prva mednarodna nagrada je bila prav tako prisojena poljudno-znanstvenemu filmu »Sončni narodič« in naposled so priznali še nagrado sovjetskemu režiserju M. Rommu za njegovo izvrstno delo pri filmu »Človek št. 217«.

Glede na število nagrad zavzema potemtakem sovjetski film na filmskih slavnostnih igrah v Cannesu prvo mesto. Sledijo Francozi, ki so si pridobili pet nagrad. Med nagrajenimi francoskimi filmi je predvsem že omenjeni umetniški film »Boj za tračnice«. Ta film o boju francoskega ljudstva proti fašističnemu okupatorju so izdelali francoski režiserji, ki so bili sami člani odporiškega gibanja ter so se združili v zadrugo za proizvodnjo filmov.

Ameriška filmska proizvodnja pa je prejela v Cannesu tri nagrade, prav toliko kot Čehi. Angleški filmski proizvodnji sta bili priznani dve nagradi.

Zanimivo in zlasti značilno je, da je nazadnjaški tisk poizkušal iti molče mimo sklepov tekmovalnega razsodišča glede sovjetskih filmov.

Sovjetske filme bodo po končanih filmskih slavnostnih igrah kazali v Parizu, kjer jih že Parižani pričakujejo z velikim zanimanjem.

Nismo se rodili zato, da se pomirimo z ostudnostjo življenja, temveč zato, da se borimo proti njej in jo obvladamo. Gorki

ANGLEŠKI IZVOZ

Pred prvo svetovno vojno je bila Anglija vodilna sila svetovnega imperializma. Izvažala je največ blaga in kapitala, imela je največ vloženega denarja v inozemstvu, ki ji je prinašal ogromen dohodek. Živela je v veliki meri od dobičkov, ki so jih plačevali kolonialni ni polkolonialni narodi vsega sveta.

Prva svetovna vojna je sicer Angliji odvzela vlogo vodilne sile svetovnega imperializma. Toda Anglija je v prvi svetovni vojni ohranila svoje investicije v inozemstvu. Dohodki teh investicij so bili ogromni; za leta 1936 do 1938 so uradno cenjeni na preko 200 milijonov funtov, (to je približno 6 do 7 krat več, kot je znašal pred vojni narodni dohodek Jugoslavije). Ekspanzija angleškega imperializma je po prvi svetovni vojni obstojala predvsem v izvozu kapitala, ki ga je podpirala ogromna angleška kolonialna posest in angleška politična moč. Dohodki iz investicij v inozemstvu so omogočali angleškemu imperializmu, da mu ni bilo treba osredotočiti svojih sil za izvoz blaga. Angleški izvoz je bil zato mnogo manjši od angleškega uvoza; izvoz v letih 1936—1938 je na primer znašal povprečno 866 milijonov funtov na leto in je bil skoro za

400 milijonov manjši kot uvoz. Angleška industrija se zato po prvi svetovni vojni ni modernizirala kot na primer nemška, ki si je po letu 1925 ustvarila povsem nov tehnični instrumentarij in je v skoku prehitela svoje tekmece. Angleška industrija je zaostala. »Klasične« panoge angleške industrije, kakor na primer tekstilna in metalurška so propadale celo v letih procvita 1925 do 1929. Celotno v teh letih je imela Anglija čez milijon brezposelnih in tako imenovane »opustele okraje«, kjer so demontirali industrijo. Šele v letih krize po letu 1929 je pokazal angleški imperializem večji vzpon v borbi za mednarodne trge. — Svoj monopolni položaj v kolonijah si je utrdil s sistemom prednostnih carin, svoje »izvozne ofenzive« na druga tržišča pa je podpiral z dajanjem kreditov.

Toda druga svetovna vojna je močno omajala mednarodne položaje angleškega imperializma. Predvsem je morala Anglija med drugo svetovno vojno za kritje vojnih stroškov prodati velik del (1118 milijonov funtov) svojih vlog v inozemstvu, to je svojih udeležb v inozemskih podjetjih, in v inozemskih vrednostnih papirjih. Angleški dohodki iz vlog v inozemstvu bodo zato padli na slabo polovico

predvojnih. Pa tudi možnost bodočega nalaganja kapitala v inozemstvu so zelo padle. Anglija je namreč med drugo svetovno vojno postala dolžniška država. Med vojno Anglija svojih nakupov v kolonijah in delno v nekaterih drugih državah ni plačevala, ampak so ji kolonije te dobave kreditirale. Tako je Anglija ob koncu vojne dolgovala — skupno s tujimi dobroimetji, ki jih je blokirala ob pričetku vojne — 3335 milijonov funtov. Dalje je omajan angleški položaj v svetovni trgovski mornarici. Anglija je začela drugo svetovno vojno z več ko 22 milijoni tonaže, končala pa jo je z dobri 15 milijoni. V istem času so Združene države svojo mornarico potrojile in postale prva pomorska sila na svetu.

Anglija bo zato morala po drugi svetovni vojni izvažati, mnogo izvažati. V Angliji računajo, da morajo dvigniti svoj izvoz na 175 odstotkov predvojnega, če naj dosežejo uravnoteženje svoje plačilne bilance. Toda za tak dvig izvoza mora Anglija modernizirati svojo industrijo.

Za izplačilo svojih dolgov in za obnovo svojega gospodarstva je Anglija najela v Združenih državah velikansko posojilo 4.4 milijarde dolarjev. S pomočjo tega posojila naj bi se modernizirala angleška industrija ter tako povečala angleški izvoz. Toda pogoji posojila so cilju posojila ravno

nasprotni. Pogoji, ki so jih stavile Združene države, so namreč takšni, da bodo otežkočali pogoje angleškega izvoza. Med pogoji ameriškega posojila je predvsem pristop Anglije k bretton-woodskemu sporazumu in k mednarodni trgovinski organizaciji, kar pomeni, da je morala Anglija dokončno pristati na ameriško politiko »svobodne trgovine«, to je da bo morala odpreti vrata ameriškemu izvozu na svoje imperialne trge, na teh za Anglijo bistvenih trgih bo angleškega monopolnega položaja konec. Dalje pomeni pristanek na ameriško politiko »svobodne trgovine«, da se bo morala Anglija odreči »bloku funta«, ki je predstavljal klirinški sistem med Anglijo, njenimi kolonijami in vrsto evropskih držav (Francijo, Belgijo, Nizozemske, Švico in skandinavskimi državami). Dohodke svojega izvoza v Anglijo so te države lahko uporabile za kritje svojega uvoza iz Anglije, v bodoče pa bodo te države presežke svojega izvoza v Anglijo lahko uporabile za nakupe v drugih državah, v praksi za nakupe v Ameriki. In terjatve, ki jih imajo razne države nasproti Angliji, bo morala Anglija de-blokirati, tako da bodo zamenljive za dolarje in da jih bo mogoče uporabiti za nakupe v Ameriki.

(Konec prihodnjic)

Sajenje sadnega drevja

Jesen je najpripravnější čas za sajenje sadnega drevja. Na Koroškem sicer v povojnih letih skoraj ni nič drevesniškega blaga, vendar bo ta ali oni dobil kakšno drevesce, drugi si jih je vzgojil sam, nekateri so si pa poiskali divjake v gozdu, ali jih še bodo. Torej nekateri bodo vendar sadili in potrebno je, da spregovorimo nekaj besedi o sajenju.

Če smo se odločili, da zasadimo večjo ali manjšo parcelo, bomo sadili vedno v ravnih vrstah. Razdalja v vrsti od drevesca do drevesca naj znaša vsaj 10 m in naj ostane vedno ista.

Da bo vrsta res ravna in ne kriva, nategnemo od mesta, kjer bo stalo prvo drevesce, vrstico v smeri, kjer bo stalo zadnje drevesce iste vrste. Nato določimo z merjenjem mesto drugega, tretjega drevesca v vrsti itd.

Vrsta od vrste mora biti spet najmanj 10 m oddaljena, če smo se pa namenili, da bomo zemljo obdelovali, ali če zasadimo travnik in si želimo, da bi tudi pozneje pridelali na njem precej krme, tedaj se odločimo za večjo razdaljo vrste od vrste, lahko do 30 m. V najnovejšem času opazujem, da kmetje zasajajo pašnike. Če bi na pašniku volili razdaljo vrst po 10 m, potem seveda, ko sadna drevesa čedalje bolj doraščajo, to ne bo več pašnik, temveč sklenjen sadni vrt. Zato smemo zasaditi le del pašnika, če hočemo, da nam bo ostal še naprej za pašo.

Sadimo običajno v četverokotniku. To pomeni, da stoji prvo drevo prve vrste ravno nasproti, torej v isti legi kot prvo drevesce sosedne vrste. Izjemoma bi mogli saditi tudi tako, da bi drevesca bila v povezanosti trikotnika. Tedaj pride prvo drevesce druge vrste ravno v sredino razdalje prvega drevesca prve vrste.

Drevesne jame moramo izkopati dosti široko in globoko. Globina naj znaša 60–80 cm, kar navadno nočemo in nočemo upoštevati. Še vedno najraje izkopljemo luknjo, v katero komaj stlačimo korenine. Ni potem čuda, da se nam drevesce ne poda v rast in da nam jih toliko pogine.

Premisliti pa moramo vendar, kako skrbno moramo pripraviti polje za naše žitarice ali okopavine, če hočemo, da nam bodo uspevale. Prav tako skrbno in še bolj bi morali pripraviti tudi zemljo in sadna drevesca. Naše poljske rastline rastejo večinoma samo eno poletje. Sadno drevo pa celo sto-

letje in še delj. Zemljo mu pa moramo pripraviti samo pred sajenjem in potem celo njegovo življenjsko dobo nikoli več.

Kakor poljskim rastlinam, tako tudi drevescem prija rahla zemlja.

Prva leta po saditvi morajo imeti drevesca rahlo zemljo. V trdi zemlji ne morejo prodreti slabe koreninice, ki se začno razvijati šele prihodnjo spomlad po sajenju, da bodo povezale drevesce z zemljo. Če jim torej ne pripravimo dosti široke in do gotove meje globoke jame, koreninam ne nudimo možnosti, da se razrasejo na širino in globino. Korenine si ne morejo poiskati dovolj hrane in še manj pa vlage, vode. Kakor bi uspevala na polju koruza, krompir, pesa, če bi zemljo ne obdelali, ne preorali in pobranali in bi kratko in malo s količkom napravili luknjo, v katero bi vtaknili krompir, korožo ali različne sadike okopavin? Ne mogle bi rasti, ne bilo bi pridelka. Ne glede na gnojenje, ki je seveda tudi potrebno vsaki rastlini, pa tudi gnoj nič ne izda, če je zemlja preveč stlačena, ker se korenine ne morejo razviti, da bi si poiskale hrane. Stlačena zemlja je tudi preveč suha, nima potrebne vlage, da bi se v njej raztopile redilne snovi za rastlino.

Če torej pri sajenju napraviš samo luknjo, namesto dosti razsežne in primerno globoke jame, tedaj začne komaj presajeno drevesce, ki nima še razvitih korenin, hirati na pomanjkanju vode in hrane in kmalu pogine.

Drevesni koli morajo biti močni. Mecesnovi koli so jako pripravi. Če nimamo teh, smo navezani na smrekove ali celo borove. Kol naj bo od drevesa, ki je počasi rasel, da ne bo prehitro odgnil. Tudi pri kolih opazamo, da si celo gospodarji, ki imajo dosti lesa, ne vzamejo časa, da bi si pripravili primerne kole. Dostikrat vidimo, da zasadijo k drevesu tako slab in šibak količek, da ni kol drevescu opora, temveč nasprotno. Če bo živina dragala v količek, se bo odlomil ali nagnil in drevesce je v nevarnosti, posebnost če ima na deblu rano, da se bo na tem mestu odlomilo. Kol mora segati do krone in ne samo do polovice ali do treh četrtin debla. Kol služi drevesu, da bi ga ne polomila živina, sneg ali veter. Temu namenu ustreza samo tedaj, če sega do krone.

Prst, ki smo jo nakopali iz jame, bi

ne bilo odveč malo izboljšati, da ima drevesce prvo leto po sajenju, ko se še ne more ukoreniniti, zadosti hrane. Imamo mogoče kje malo komposta, prst iz jarkov ob poteh, dobro segnite smeti, segniti plevel iz zelenjadnega vrta, ali prst zelenjadnega vrta, ali star sprstnel in dobro obdelan gnoj. Če imamo kaj takega, pomešajmo z izkopano prstjo.

Pri sajenju zasadimo najprej krepko kol, da ga pride 20 cm v neprekopano zemljo. Ker so debla visoko debelnih dreves do dva metra visoka, jama 60 cm globoka in 20 cm kola mora priti v neprekopano zemljo, vidimo, da morajo biti za takšna drevesca koli najmanj 2 metra 80 cm dolgi. Ko je kol zasajen, začnemo spravljati prst v jamo in jo zasujemo v toliko, da bo prišlo drevesce pri sajenju v pravo višino. Ko smo to ugotovili, postavi ena oseba drevesce v pravilno lego h kolu in spravlja prst z roko med korenine, medtem ko druga oseba zasipa. Paziti moramo na to, da med koreninami ne bo praznih prostorov. Priporočljivo je tudi malo potlačiti zemljo z lopato od roba jame proti sredini, torej proti drevescu, ali jo pouditi. Ko je drevesce vsajeno, napravimo drevesnemu kolobarju obliko plitvega kotla, da dežnica ne bo odtekala in da bo ta kotel pri zalivanju zajel dosti vode.

Drevesni kolobar lahko obrobimo s travno rušo. Tedaj pred izkopavanjem jame najprej z lopato narežemo ruše v obliki zidne opeke.

Na katero stran kola postavimo drevesce? Nekateri pravijo na nasprotno od one strani, od koder prihajajo najpogostejše močni vetrovi. Recimo, da bi bil ta veter jugozahodnik. Tedaj bi

postavili drevesce na severozahodno stran, da bi veter ne pritiskal drevesce na kol in ga na ta način odgnil.

Drugi menijo, da s kolom drevesce zaščitimo pred požabo, ki nastane zaradi tega, ker se deblu proti koncu zime ob lepih sončnih dneh na južni strani preveč segreje, ponoči pa zopet zamrzne. Mogoče je zaščita proti tej požabi večjega pomena kakor pred vetrom. Tedaj bomo postavili drevesce na severno stran kola, da bo ta zasenčil debl in tako preprečil premočno pomladansko ogrevanje.

Pri sajenju vedno spet gledamo na to, da stoji drevesca res lepo v vrsti. Tu bodo stala celo stoletje in je torej potrebno, da gledamo tudi na lepoto nasada. Če sadimo drevesca spomladi, jih po sajenju takoj zalijemo, da voda zapere prst v morebitnih prazninah med koreninami. Jeseni je to potrebno le ob suši. Drevesce ne privežemo takoj po sajenju, ko pa ga privežemo, se mora zgoditi čisto na lahno, ker se zemlja šele v enem ali dveh tednih sesede. Tedaj šele drevesce trdno privežemo.

V novejšem času priporočajo, naj pokrijemo drevesni kolobar s slamnatim gnojem, z mahom ali s podobno snovjo, da se v času, ko pripeka sonce ali pihajo suhi vetrovi, zemlja ob drevescu ne bi preveč izsušila. Vsi smo menda že opazili, da prst pod takšno odejo res ostane vlažna in rahla. To mora drevescu koristiti. Storimo torej tudi to. Ni nam pa potrebno še v jeseni takoj po sajenju. Lahko napravi- mo to tudi spomladi.

Pred sajenjem drevesca krošnjo (krono) drevesca primerno izrežemo, če ni odvisnih sadik, pa poganjke močno prikrajsamo. To delo lahko odložimo tudi na zgodnjo pomlad.

Globoko oranje v pozni jeseni

Klic po povečanju pridelkov gredanec po vsej deželi. Pri našem prizadevanju za zvišanje pridelkov mislimo navadno in v prvi vrsti na gnojenje in umetna gnojila.

Ne glede na to, da umetna gnojila danes za navadnega smrtnika skoraj niso dosegljiva, se ta marsikomu zde sedaj že predraga. Tudi uspehi z umetnimi gnojili (večji del zaradi nepoznavanja zelo zamotane uporabe) niso bili vedno in povsod taki, da bi preprost človek lahko dobil od njih popolno zaupanje.

Res, uspehi z umetnimi gnojili niso bili vedno zadovoljivi, vendar so pre-

težno v naših rokah možnosti, ustvariti vse pogoje, v katerih bodo umetna gnojila — in tudi naravna gnojila — v polni meri in uspešno delovala. Med te pogoje spada rahla, prezračena, globoko prerahljana zemlja.

Pa ne samo zaradi boljše učinkovitosti gnojil, temveč tudi zaradi splošnega povečanja rodovitnosti zemlje, je potrebno, da orno plast poglobimo, da zemljo, namenjeno za spomladansko setev, že v jeseni globoko preorjemo in zrahljamo.

Kakor bajka zveni poročilo Slovenca iz Primorske, g. Magajne, da je še v predvojnih letih uspelo v nerodovit-

Ivan Potrč:

PODOBA SLAVKE KLAVORE

Bilo je nedeljsko popoldne — eno izmed redkih, ko nas niso odgnali prekopavat zemlje. Naletaval je redek sneg, mokra in hladna sodra je zebila do kosti. Kacetarji so se potegnili v barake, zagorjanski fantje so posedli po tleh ter začeli s svojimi večnimi pogovori o polenti — o polenti, ki je plaval v Zagorju na masti — iz upadlih lic in iz vdratih oči pa jim je sijala lakota.

V barako je planil Slavko. Z očmi je hotel nekoga najti. Zagledal me je in zaklical: »Kje si, Janez?»

Pograbil me je za roko ter me skoraj odvelkel skozi barako.

Tam je slonel ob nizkem oknu Joža in črtal po papirju. Levico je držal plaho preko listov, kakor po navadi. Tako je z eno roko vedno skrival ukradene liste. Kradel mu jih je Slavko v stavbni pisarni. Zaradi takšnih tatvin so nemški kriminalci klali po taborišču.

»Ali vidiš?« me je vprašal Slavko. Stopil je k oknu ter pokazal s celo glavo skozi šipe. Mladi glas — po navadi je bil zafrkljiv in poln smeha — je bil nekam trd, pogled izza očal je bil resen, skoraj ogorčen.

»Ali vidiš?« je ponovil slikar, ne da bi me pogledal.

Vprašanje je bilo povedano z glasom, ki je očital in govoril:

»Dragi moj Janez, samo to si oglej in pusti vsa upanja!« Vsa sključena slikarjeva postava je bila kakor en sam kup nesreče. Take postave so dobivali kacetarji, ko jim je z obrazov začela sijati smrt. Logoraši so se jih začeli ogibati. Potem so se jih neki dan usmilili kriminalci ter jih dotolkli za krematorij.

Skozi zamegljeno okno so se videle sive in katranaste konture židovske barake, drugače je bil zunaj mraz. Soda, ki je tresla do kosti, je naletavala naprej in naprej... Ali — ničesar nisem zagledal.

»Ali ga ne vidiš? Juda? Živil« je zatišano in ogorčeno vzkliknil Slavko ter me skoraj potisnil proti šipi.

Med našo in židovsko barako je ležalo slečeno, docela golo telo. Ležalo je na tistem ostrem in hladnem kacetarskem pesku. Bil je žid, bil je gol ko Kristus. Videla so se mu vsa rebra, kot na skeletu. Redke in zmazane snežinke — tista sodra — so naletavale na nekam sivkasto kožo ter se talile.

Žid — vse je kazalo — še ni umrl. Koščena rebra so se od časa do časa, porredko dvigala, komaj za spoznanje. Žid je umiral. Zato so ga slekli in odvlekli na kamenje pred barako.

Takrat je Joža potegnil s svinčnikom — držal ga je lesono v ozebljih prstih — preko skicirke in obupan dejal:

»Saj... beži, beži, ničesar se ne da narisati, prav ničesar. Kje moreš kaj takega narisati? Upodobiti vse to, kar vidiš — pa to bi še šlo. Ali — upodobiti vse, kar ti tišči srce...? Ne morem več... Kaj se pa to pravi: risati vedno samo gola, umirajoča trupla... Saj to je strahotno! Sam propadaš... pogledajte in s kakšno roko!«

Pokazal je roko in poskušal gibati s prsti. Bili so oviti v cunje in v trakove.

»Malo še, pa ne bom mogel več zganiti z njimi. Ta mokrota! Dan za dnem ti lije, to bavarsko podnebje — a mi vse dneve na dežju!«

Začel se je smiliti samemu sebi. Zdrsel je ob oknu na pod, stegnil noge ter začel jadikovati — o židih...

»Slepci ste, ali nič ne vidite, kaj so napravili z židi?« vprašujoče se je zaziral zdaj v tega, zdaj v onega. Hotel je, da bi ga kdo potrdil v obupu. »Tega, kar so napravili z židi, tega ni mogoče dopovedati. Besede ni zato, črte ni, da bi narisala. Ko so rešili — nasmešnil se je — židovska vprašanja v rajhu, so ga začeli reševati« — znova se je nasmešnil — »po Evropi. Danes ta trenutek umirajo na osemnajstem bloku židje, tisti trinajstletni otroci, ki jih vlačijo iz Holandije in

Holandije in iz Francije... Ali kaj ti pripovedujejo Poljaki? Kaj delajo z njimi? Na milijone so jih že spravili« — znova se je nasmešnil — »na oni svet... a zdaj te vprašam, zdaj te vprašam: a koliko je nas? Bilo nas je za poldrugi milijon... Mi vsi, kar nas je, smo zapisani poginu, smrti, gotovi smrti... in vsa Slovenija, z nami vred... Oglejte se samo po kacetu!«

Zaziral se je po nas kot v neverne Tomaže. Potem je začel pripovedovati tisto znano in staro štorijo o Mauthausu, ki so ga začeli graditi takrat, ko je prišel v Avstrijo Hitler.

»Od takrat do danes,« je govoril, »je poginilo tu — v tej nedolžni Avstriji! — na tisoče, nad šestnajst tisoč ljudi. A koliko jih je prišlo iz taborišča živih? Dvajset ciganov...« — posmešljivo nas je pogledal — »a nekaj tisoč, nekaj deset tisoč kacetarjev je odšlo skozi dimnik. Pogledj, pogledj skozi okno...!«

Zrli smo tiho in mrtvo po pisanih oblekah kacetarjev. Bile so pomazane z ilovko in s strjeno krvjo. Dušan je krpal rokavico. Za trenutek je postal z delom, kakor da bi hotel nekaj povedati, a ni poslej ničesar dejal. Obrnil pa se ni nobeden, nobeden se ni hotel ozreti skozi okno, plamen — dvigal se je iz dimnika — smo nosili s sabo vsi. To je bil plamen, v katerem so izgorevali spomini na ženo, na otroka... in na to, da spodaj nekje, koder je živel spomin na domovino, izseljujejo, streljajo. Vse to je počasi izgorevalo... Vsako jutro in vsak večer smo zrli v tiste plamene na apelihi. Nikoli jih ni bilo ne konca ne kraja.

nih, pustih lombardskih hribih, po tako imenovanem integralnem obdelovalnem sistemu (z upoštevanjem vseh pogojev za uspevanje rastlin), predvsem pa z globokim oranjem, ki je šlo do 80 cm globoko, dvigniti pridelek krompirja od prejšnjega pol vagona na 5 in pol vagona in zvišati pridelek pšenice od nekdanjih 10 do 30 kvintalov na 40 do 70 kvintalov na en hektar površine. Sorazmerno so dvignili pridelek koroze na 72 kvintalov na ha. Navedeno globoko obdelovanje in oranje, ki seveda ni izvedljivo na vsaki zemlji enako temeljito, je prvi preizkusil neki profesor Firagutti iz Milana.

Sicer že tudi posamezni koroški kmetovalci orjejo jeseni, predvsem za krompir, z železnimi »brabantarji« do

20 in celo 25 cm globoko. Pri tem se nič ne ustrašijo pri prašenju za krompir in peso tudi za kak centimeter mrtvice spraviti na površje; to seveda le ob prav dobrem gnojenju.

Tudi mi zaradi tega letošnjo jesen po možnosti preorjimo ali prerahljajmo vso zemljo in zvišajmo s tem njeno rodovitnost. Upoštevajmo, da rodovitnost zemlje ni odvisna samo od njenega naravnega bogastva ali siromaštva na rastlinski hrani, temveč tudi od tega, če je rastlinska hrana koreninam lahko dostopna ali ne. Rastlinska hrana (redilne snovi) pa je koreninam dostopna le v globoko zrahljani in prezračeni, čez zimo temeljito in globoko premrznjeni zemlji.

Kočuški

NAŠA ŽENA

Zasedanje Izvršnega odbora Svetovne zveze demokratičnih žena

V Moskvi je bilo te dni zasedanje Izvršnega odbora Svetovne zveze demokratičnih žena, ki ima za nalogo borbo proti fašizmu, borbo za demokracijo, borbo za mir, borbo za ženske pravice in borbo za srečno bodočnost otrok. Zveza združuje več ko 80 milijonov žena.

Na zasedanju je med drugimi govorila sovjetska zastopnica N. Popova o poteku kampanje proti Francu. Poleg organizacijskih vprašanj je obravnavalo zasedanje tudi prošnje za sprejem novih demokratičnih ženskih organizacij: Sveta delovnih žena Mongolije. Demokratične ženske zveze severne Koreje in Ženske zveze Madagaskarja. Vse te organizacije so bile

soglasno sprejete za člane Svetovne zveze demokratičnih žena.

Ob koncu zasedanja je izjavila francoska delegatka M. C. Vaillant - Couturier dopisniku TASS-a:

»Žene morejo in morajo storiti vse, da utrdijo mir in demokracijo. Me nočemo, da bi naši možje, bratje in sinovi še enkrat prestali strahote vojne. Želimo, da bi imeli naši otroci možnost razvijati se in dorasti v miru.

Veseli me, da je zasedanje izvršnega odbora Svetovne zveze demokratičnih žena bilo v glavnem mestu Sovjetske zveze, ki so nje narodi dali neprecenljiv doprinos k zmagi nad fašizmom.

Nujna predzimska dela na domačem zelenjadem vrtu

Mali vrtniki okoli naših kmečkih domov so ena izmed neštetihi skrbí pridnih hišnih gospodinj. Zato prinašamo na tem mestu nekaj nasvetov za poznojesenska dela na vrtu.

1. Pospravimo z vrta, preden zapade sneg. Še bolj kot na njivi je grdo videti, če na domačem vrtu molijo cvetlična stebila ali pa fižolovke iz prvega snega. Zato moramo pospraviti tudi domači zelenjadni vrt. Ostanke

zelenjave in cvetic znosimo na kompost, fižolovke in druga ogrodja pa spravimo nekam pod streho, da nam bo še drugo leto prav prišlo.

2. Shranimo zelenjadno semenje! Upamo, da so letos na vsakem kmečkem domu seme spravljali in sušili ter čistili. Zdaj je čas, da vse doma pridobljeno seme spravimo v papirnate vrečice, napišemo nanje, od katere vrste rastline in katere sorte semena so

v posameznih vrečicah. Vrečice dobro shranimo, nato pa vse skupaj dobro shranimo na suh in zračen prostor, kjer je varno pred mišmi.

3. Zemljo na vrtu je treba jeseni prelopata. Večina kmečkih ljudi z zelenjadem vrtom nima mnogo veselja in uspeha, ker pozablja na najvažnejše — to je, na jesensko globoko rahljanje vrtné zemlje. To je nujno potrebno, pa naj si bo vrtna zemlja kakršna koli.

Če je vrtna zemlja lahka, peščena, je jesensko globoko obdelovanje potrebno zato, da se obdrži več vlage v tleh za spomlad in poletje. A če je zemlja na vrtu težka in maščna, je globoko jesensko obdelovanje zopet potrebno zato, da zemlja čez zimo razmrzne in se zrahlja.

Nikoli torej ne smemo pozabiti ali iz malomarnosti opustiti jesenskega prelopčenja vrta. Pravilno ravnamo tedaj, če zrahljamo tla za dve lopati na globoko, vendar mora ostati zgornja, živa zemlja na vrhu. V ta namen moramo zmetati ob pričetku lopatenja zemljo vrhnje plasti za kake pol metra širine v stran, na celino. Nato prelopčimo spodnjo plast. Šele zdaj vzamemo v delo spet zgornjo plast za širino lopate ter mečemo prst na spodnjo, prerahljano plast, toda tako, da ostane vedno spodnja plast za brazdo na široko vidna. Lopatenje zgornje in spodnje plasti zemlje na tak način izmenoma nadaljujemo, ne da bi se plasti zemlje med seboj pomešale. Plevel, osatove korenine itd. moramo sproti odstranjevati. Ako je zemlja mokra in blatna, ne smemo lopatati, ker jo v takem stanju kvarimo.

4. Tudi gnojiti je treba vrt že jeseni. Namreč s hlevskim gnojem. Najboljši gnoj za gnojenje domačega vrta je dobro uležan konjski gnoj, ali če tega nimamo, vsaj mešan gnoj. Gnoj od perutnine je primeren za težko, mrzlo zemljo, svinjski pa pride v poštev le za peščeno, lahko zemljo.

Gnoja ne smemo spravljati v zemljo pregloboko. Najbolje je, če pri lopatenju ena oseba gnoj sproti trosi na spodnjo prerahljano plast, a druga nametava na gnoj zemljo vrhnje plasti.

Nadalje moramo opozoriti, da ne smemo s hlevskim gnojem pognojiti celega vrta naenkrat, marveč le polovico, a drugo polovico naslednjo jesen. Kakor je namreč nekaj zelenjadenih rastlin, ki zahtevajo, da jim pognojimo s svežim hlevskim gnojem, tako je spet mnogo vrtnih rastlin, ki gnojenja s hlevskim gnojem ne prenašajo (n. pr. čebula) ter jih smemo gnojiti samo z umetnimi gnojili.

Tisti del vrta, ki mu ob lopatenju ne gnojimo s hlevskim gnojem, potrosimo obilno s živim apnom (5 do 6 kg na ar) in če moremo tudi s Tomaževo žlindro ali pa s superfosfatom (3 do 5 kg na ar) in kalijevo soljo (3 kg na ar).

Pač pa lahko s hlevskim gnojem pokrijemo na rahlo vse grede, kjer imamo nasajene vrtné jagode. Treba je le nasade najprej opleti in očistiti od višnih izrastkov ter pri trošenju gnojja paziti, da »srca« jagodne rastline ne zamečemo, ker bi jo s tem zadušili.

5. Kdor nima tople grede, naj jo začne pripravljati. Brez tople grede je uspešno zelenjadno vrtnarstvo nemogoče. Vsaj dve, tri okna (vsako okno pomeni 80 cm do 1 m dolžine tople grede) naj bi vedno bila na vsakem kmečkem zelenjadem vrtu. Kdor tople grede do sedaj še ni imel, naj skuša dobiti nekaj šip za pokritje oken, sam pa naj pripravi les za okvire, tako da bo prihodnjo pomlad lahko sam doma vzgajal zelenjadne sadike, kar je najbolj poceni in — najbolj zanesljivo, da bo imel sadike ob času sajenja na razpolago!

6. Tudi na ograjo moramo misliti. Pri marsikaterem domačem vrtu tudi ograja že odpoveduje službo. Treba jo bo popraviti ali napraviti novo. Vrtna ograja je lesena najboljša. Treba pa je les zanj pravočasno, to je v decembru posekati, ker je v tem času sekan les najbolj trpežen. T. B.

NEKAJ NASVETOV

SOL — POMOČ V GOSPODINSTVU

V pečici ne boš pri peki ničesar sežgala, če pod pekačo ali posodo, v kateri pečeš, potreseš nekoliko soli.

V hudi zimi pereš. Perilo ti ne bo zmrazilo, če dodaš zadnji vodi nekoliko soli.

Slana voda lepo čisti ogledala in šipe, ki postanejo hitro čiste in bleščeče.

Sneg iz beljakov se ti napravi hitreje, če dodaš nekoliko soli.

Pri pečenju mesa ti mast ne bo brizgala iz kozice, če dodaš nekoliko soli.

Raztopljena sol (1 pest na škaf vode) ti prežene vse bolečine iz utrujenih nog.

Izdajatelj, tiskar in odgovorni urednik listov: dr. Matko Scharwitsch, Wien XVI, Ottakring, Gertrudestrasse 33. — Tiska: »Globus«, Zeitungs-Druck- und Verlagsanstalt G. m. b. H., Wien I, Fleischmarkt 3-5.

Podružnica uprave »Slov. vestnika«, Klagenfurt, Völkermarkterstrasse 21-1.

»Poglej,« je dejal slikar — njegov glas je postajal zagrizen in vročičen, silil je v nas — »poglejte,« je nadaljeval, »kak plamen se dviga iz dimnika. Ponoči in podnevi, nikoli ne ugasne. Trupla gorijo, ljudje gorijo. V Guznu so žgali, da je dimnik počil. Ali Guzen ni zadnji logor, tudi v Avstriji ne. Včasih so goreli židje in Nemci, potem Čehi in Španci, zdaj smo začeli goreti tudi mi — lepo število nas je že zgorelo.« Obmolnil je, za trenutek, in končal: »Volta je odšel sam pod kroglo. Kot ovce poginjamo. Si že videl koga, ki bi se uprl? Komaj da dvigne kateri roko. Vse je lačno, na psu. To je konec ...«

Znova smo vsi molčali. Nikogar ni bilo, ki bi se oglasil, ki bi se upal upreti slikarju. Dušan je krpal rokavico za slikarjeve ozeble prste. Iznenada pa se je dvignil in potisnil krpanje v žep. Prijel je slikarja za ovratnik, ga dvignil in ga postavil na noge.

»Pusti te svoje papirje!« mu je dejal z zapovedujočim glasom in se obrnil proti nam. »Pojdimo na osemnajsti blok. Janda je tam, iz Maribora so ga pripeljali.«

Ali — zunaj je bil mrz, nikomur se ni ljubilo v sneg. Treba je bilo mirovati, vsak trenutek je bilo treba kje počivati, bilo je treba kje čepeti in varovati toploto.

»Ah,« je vzdihnil slikar in zamahnil z roko, »po kaj hočeš pred blok, kaj bi stal tam zunaj pred blokom v mrazu in snegu!« Znova je pripravljen sedeti in zlesti vase. »Kaj pa bi hotel zvedeti, da znova streljajo ...? Da so

ustrelili Hermanka, Kerenčiča, da so ustrelili Slavko? Vsi mi, s poldrugim milijonom vred, smo zapisani poginu. Koga streljajo danes, prosim te, prostim vas? Naše najboljši ... Kdo je še ostal? Nihče več, lahko rečeš. S temi, ki so ostali, bodo Nemci lahko opravili, v Mariboru ne govori nihče več slovensko. Tisti posamični primeri, ti isti posamični upori, to je propaganda, beži, beži! Štajerska je ostala Untersteiermark. Untersteiermark ist ge rettet! Ha, ha, ha ...!«

Slikar se je strupeno nasmehnil, potem je obstal z vprašujočim, s kljubovalnim obrazom pred Dušanom. Ali njegov zabuhel obraz — takšnega so dobivali sčasoma stari kacetarji — je ostal docela negiben, odgovora ni bilo na njem nikakšnega. Vendar pa je odšel za Dušanom. Odšli so tudi drugi. Bil je brez volje. To se je razlezalo tudi na nas.

Barake so bile kakor gluhe. Samo spodaj nekje proti kamnitemu izhodu je zavil za barakami Španec. Roke je imel potisnjene v žepe, glavo je vlekel v privihani ovratnik letne jopice.

Pred osemnajstim blokom je bilo vse pred barako. Na novo prišli kacetarji so gledali preplašeni v svet in pošklepetavali. Po večini so bili v srjcah in spodnjih hlačah. Te hlače, z izprano modrimi progami, so nekateri nosili v rokah, bile so brez trakov in brez gumbov. Nekaj jih je bilo bosih, prestopali so z nogami po zmrazlem kamenju, postali na eni nogi ter se tuje in z zbeganimi očmi zazirali v nas. Ustavili smo se pred žico in začeli v vseh mogočih jezikih poizvedovati za

Jandom. Debelušasti novinec — bil je Čeh — se je pritoževal, da so jih naglali iz barake zaradi čiščenja, a čisti in pometali bi naj zdaj že več kot dve uri. Ti »sveži« kacetarji so bili kakor goli ptiči; padli so iz toplega gnezda, gledali so krmežljivo in nič se niso mogli znajti; pokazovali so na nekoga kamerada, kakor so govorili, na kamerada, ki je bil bled ko stena in imel pomodrele noge; hkrati pa so govorili in jadikovali o nekkih starih, da bodo pomrli, ako bodo morali stati tako dolgo na mrazu. Bili so skoraj sami Čehi. Vpraševali so z rokami — kazali so po zraku —, če bi imeli kaj kruha in cigaret. Kosmat in ko stena bled Čeh je drsal z lesenimi coklami za Jandom ter ga nagovarjal, naj reče nam — kameradam, da mu prinesemo kruha. Ali Janda se ga je otepal.

»Vem, zebe te,« mu je odgovoril Dušan z obrazom, ki je bil vserazumevajoč, a brezbržen hkrati — in ga zavrnili, »ali mi« — pokazal je na nas — »imamo zdaj druge pogovore.«

»Kako je spodaj, kako je pri nas, doma? Po povej!« je skoraj zaklical Slavko in prestopil po snegu.

Z rokami se je prijel za žično pregrajo in se nasmehnil Jandu — od same sreče, da se vidita, in to v nemškem kacetu. Tudi Janda se je moral nasmehnuti.

»Saj veste, kako,« je začel Janda, »nič dobrega ne boste zvedeli. Vi ste odšli — kdaj? Sredi julija, avgusta, takrat, ko se je na veliko izseljevalo; pozneje, po vašem odhodu, so začeli streljati. Takrat so bili tedni, strašni tedni. Vsak dan smo čakali, da pri-

demo na vrsto. Takrat so streljali po dvakrat na teden, vsak teden so jih postrelili po dve sto do tri sto. Težko se je dihala takrat, vse nas je davilo! To so bili težki časi ...«

Janda ni bil nič kaj pri volji, da bi nam pripovedoval ... Vsi smo nekam obmolknili. Vse je bilo tako strahotno jasno. Bili smo tu, obsojeni smo bili na smrt, nekje spodaj, čemur se je pravilo včasih domovina, nekje spodaj, v tej domovini pa so hitlerjevci napravljali iz Maribora Marburg, iz seljevali so in streljali ... Nihče se ni upal ničesar več povprašati. Slikarjev obraz pred žico se je docela pobesil.

Takrat je Dušan skoraj zapovedal:

»O Slavki nam povej, Janda!«

»O Slavki? Klavir?« je vprašal Janda, pobrisal sneg, ki se je nabiral na žici, in povedal: »Slavko so ustrelili s šlandrom. Bila je druga v Mariboru, ki so jo ustrelili. To se je zgodilo zadnje dni, mislim avgusta, nekaj za tem, ko so odpeljali vas.«

»Vidiš!« je rekel slikar in nas pogledal. »Vedno sem pripovedoval, da so se Nemci opijanili od zmag, da bodo zdijali. Ali nisem?«

Nekdo je povprašal zaradi mučenja. Hotel je zvedeti, če so tudi Slavko mučili.

»Ni, da bi začel govoriti,« je povedal Janda počasi. »Vse so delali z njo, kar so si izmislili. Vse mesto se je takrat vzdramilo. Govorili so naši, govorili so gestapovci — ali ne toliko o mučenjih kakor o tem, kako je umrla.«

Janda se je razgovoril, oči so se mu zalesketale.

(Dalje)